

Päiväkodin kehitys ja esteettömyys

Päiväkoti Taka-Töölössä -arkkitehtuurikilpailu

Essi Viitanen

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2021

Rakennusarkkitehdin tutkinto

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Rakennusarkkitehdin tutkinto

VIITANEN, ESSI:
Päiväkodin kehitys ja esteettömyys
Päiväkoti Taka-Töölössä -arkkitehtikilpailu

Opinnäytetyö 51 sivua, joista liitteitä 8 sivua
Toukokuu 2021

Opinnäytetyö koostuu Suomen arkkitehtiliiton ja Helsingin kaupungin yhteistyössä järjestämää Päiväkoti Taka-Töölössä -arkkitehtuurikilpailua varten tehdystä suunnitelmasta sekä kirjallisesta osuudesta. Kilpailuun laadittiin suunnitelma nimimerkillä ”Kultahippu”, joka palautettiin kilpailuun aikataulun mukaisesti. Kirjallisessa osuudessa tutkitaan suomalaisten päiväkotien historiaa ja muutoksia ajansaatossa sekä esteettömyyden huomioimista päiväkotien suunnittelussa. Lisäksi esitellään kilpailuehdotuksen suunnitteluprosessin vaiheet sekä esteettömyyden toteutuminen kilpailuehdotuksessa.

Tutkimustyössä selvisi, että päivähoitoon käytettyjen tilojen soveltuvuutta kyseiseen tarkoitukseen on alettu säädellä valtakunnallisilla standardeilla vasta 1970-luvulla. Varsinaisiksi päiväkodeiksi suunnitellut rakennukset ovat mukailleet arkkitehtuuriltaan hyvin pitkälti kunkin aikakauden tyypillisiä piirteitä. Muuntojoustavuus on aina ollut yksi tärkeimmistä päiväkotisuunnittelussa huomioon otetuista tekijöistä. Esteettömyyden huomiointi päiväkotisuunnittelussa on tullut mukaan asteittaisesti lisääntyen 1980-luvulta alkaen.

Kilpailuehdotuksen tilaratkaisut ja yksityiskohdat edistävät osaltaan esteettömyyttä sekä muuntojoustavuutta. Tutkimus esteettömyydestä keskittyi pitkälti lapsen mittakaavan huomioimiseen ja jäi esimerkiksi värivalintojen kannalta melko pintapuoliseksi, joten jatkotutkimusaiheeksi voisi sopia tarkempi tutkimus värivalintojen vaikutuksesta lasten tilakokemukseen sekä esimerkiksi keskittymiskykyyn.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme of Construction Architecture

VIITANEN, ESSI:

Evolution and Accessibility of Day Care Centers
Architecture Competition for the Design of a New Day Care Center in Taka-
Töölö, Helsinki

Bachelor's thesis 51 pages, appendices 8 pages
May 2021

The thesis consists of a competition proposal for the Architecture Competition Päiväkoti Taka-Töölössä and a written part. The purpose of the thesis was to make the competition proposal on schedule, to study the changes in Finnish day-care centers over time, and to learn about accessibility in day care centers.

The competition proposal named Kultahippu was designed and returned to the competition on schedule. The theoretical section explores the history of Finnish day care centers and the solutions that improve their accessibility. It also presents how accessibility has been taken into consideration in the competition proposal.

The results suggest that environments used for childcare purposes began to be standardized as late as in the 1970's. Adaptability has always been one of the most important things to consider while planning day care centers. Starting from the beginning of the 1980's, accessibility has increasingly been a question of interest.

The theoretical section about accessibility focused on accessibility from the perspective of children's small size. Further research for example on how different colors affect children's concentration would be interesting.

Key words: architecture, architecture competition, accessibility,
day care center, design process

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	SUOMALAISTEN PÄIVÄKOTIEN KEHITYS.....	7
	2.1 Päiväkotien historiaa	7
	2.2 Päiväkodit nykyään	13
	2.2.1 Mikä on muuttunut?	14
	2.3 Päiväkodit tulevaisuudessa	15
3	ESTEETTÖMYYS PÄIVÄKODEISSA.....	16
	3.1 Lapsen mittakaava	16
	3.2 Värivalinnat	18
	3.3 Valaistus	19
	3.4 Akustiikka.....	19
	3.5 Materiaalivalinnat	20
	3.6 Leikki- ja leikkimateriaalin esteettömyys	21
4	KILPAILU	24
	4.1 Taustatiedot ja tavoitteet	24
	4.2 Suunnitteluprosessi ja -ratkaisut	24
	4.2.1 Massoittelu	25
	4.2.2 Kotialueet	26
	4.2.3 Yhteistilat.....	29
	4.2.4 Julkisivut.....	34
	4.2.5 Piha	36
	4.2.6 Esteettömyys kilpailuehdotuksessa	37
	4.2.7 Viimeistely	38
5	POHDINTA	40
	LÄHTEET	41
	LIITTEET	43
	Liite 1. Kilpailutyön planssit.....	43

LYHENTEET JA TERMIT

ArchiCAD	Ohjelmisto tietomallipohjaiseen suunnitteluun.
Gimp	Kuvankäsittelyohjelma.
Jugend	1800-luvun lopun tyyliuuntaus, jossa yhdistyy romantiikka ja mielikuvituksellinen dynaamisuus.
Kansanlastentarha	Maksuista vapaa lastentarha eli päivähoitopaikka köyhille lapsille 1800-luvun Suomessa.
Lumion	3D-visualisointiohjelmisto.
Moduuliarkkitehtuuri	Arkkitehtuurisuunnittelua, jossa hyödynnetään teollisesti tuotettuja ja esivalmistettuja rakennusosia eli moduuleja.
Nauhaikkuna	Vierekkäisten matalien ikkunoiden muodostama kokonaisuus.
Ovensuljin	Mekaaninen laite, joka sulkee oven yleensä sen jälkeen, kun joku avannut sen tai kun se on auennut automaattisesti.
Postmodernismi	Jälkiteollisen ajan aate, joka suhtautui historiaan ironisesti ja heijastelevasti.
Rationalismi	Järjen kannattamista korostava ajattelutapa.
RT-ohjekortti	Osa Rakennustieto Oy:n julkaisemaa tietokortistoa, joka sisältää tietoa ja ohjeita esimerkiksi rakenteista ja tilasuunnittelusta.

1 JOHDANTO

Päiväkotirakentaminen lähti Suomessa hurjaan nousuun vuonna 1973 voimaan tulleen päivähoitolain myötä. Tätä aiemmin päiväkodit ovat toimineet pääosin vuokrahuoneistoissa, jotka eivät laadullisesti ole vastanneet päivähoitotoiminnan vaatimuksia. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan, kuinka päiväkodit ovat ajansaatossa ja lainsäädännön puitteissa muuttuneet, ja kuinka esteettömyys tulisi ottaa huomioon päiväkotien suunnittelussa.

Opinnäytetyö on kaksiosainen: se koostuu kilpailuehdotuksesta (liite 1) ja teoriaosuudesta. Opinnäytetyössä tehtiin kilpailuehdotus Päiväkoti Taka-Töölössä -arkkitehtuurikilpailuun, jonka järjesti Helsingin kaupunki yhdessä Suomen Arkkitehtiliiton kanssa. Kilpailun pääasiallinen tavoite on löytää sekä kaupunkikuvallisesti että arkkitehtonisesti korkeatasoinen ratkaisu osoitteessa Rajasaarentie 6 sijaitsevalle tontille rakennettavan päiväkodin uudisrakennuksesta. Tontilta puretaan nykyinen 60-paikkainen päiväkotikoti Päiväpirtti ja tilalle suunnitellaan uusi, 180-paikkainen päiväkotikoti. Kilpailualue on osa arvokasta kulttuuriympäristöä ja rajautuu Sibeliuksen puistoon. Kaupunkikuvan vahvistaminen on yksi kilpailun tärkeimmistä tavoitteista. Nykyisen päiväkodin kanssa samalla tontilla sijaitsee suojeltava rakennus Huvila Brävalla, jolle on tarkoitus muodostaa oma tontti, ja jonka pihajärjestelyt tulee myös ottaa huomioon suunnitelmassa. (Päiväkoti Taka-Töölössä -kilpailuohjelma 2021)

Opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa käsitellään suomalaisten päiväkotien historiaa ja muutoksia ajansaatossa sekä esteettömyyden huomioimista päiväkotien suunnittelussa. Esteettömyyttä käsitellään raportissa etenkin lapsen mitta-kaavan näkökulmasta. Lisäksi raportissa esitellään kilpailuehdotuksen suunnitteluprosessin vaiheet sekä esteettömyyden toteutuminen kilpailuehdotuksessa.

2 SUOMALAISTEN PÄIVÄKOTIEN KEHITYS

2.1 Päiväkotien historiaa

Tässä osiossa käsitellään päiväkotien arkkitehtonisten sekä toiminnallisten ominaisuuksien kehittymistä historiasta nykypäivään.

Päiväkotirakentamisen historia on Suomessa lyhyt, sillä koko päivähoitojärjestelmä rantautui ja alkoi kehittyä Suomessa vasta 1800-luvun loppupuolella. Ennen tätä äitien oli tapana hoitaa lapset kotona itse. Muutos maatalousyhteiskunnasta teollisuusyhteiskunnaksi, kaupungistuminen ja sitä myötä äitien siirtyminen palkkatyöhön kodin ulkopuolelle herättivät ensimmäistä kertaa tarpeen lasten päivähoitotoiminnalle. (Rakennustietosäätiö 2010, 1)

Suomen ensimmäinen virallinen lastentarha perustettiin vuonna 1863 Jyväskylään Uno Cygnauksen (1810-1888) toimesta (Kinnunen 1985, 3). Tätä aiemmin päivähoitotoiminta oli ollut todella pienimuotoista, ja sitä olivat ylläpitäneet erilaiset hyväntekeväisyysjärjestöt sekä yksityiset yrittäjät (Saarinen 2016, 6). Jyväskylän tarha oli jaettu kahteen eri osastoon lasten iän perusteella. Tuohon aikaan sanaa ”päiväkoti” ei vielä tunnettu, vaan sen sijaan alle 4-vuotiaiden lasten hoitopaikkoja kutsuttiin seimiksi ja vanhempien lasten hoitopaikkoja lastentarhoiksi. (Salminen & Salminen 1986, 93) Jyväskylän mallitarhaksikin kutsuttu hoitolaitos lopetettiin Cygnauksen kuoltua vuonna 1889 (Välimäki 1999, 94).

Lastentarhanopettaja Hanna Rothman (1856-1920) kuitenkin jatkoi Cygnauksen Suomeen rantautamaa aatetta lastentarhoista ja perusti useita lastentarhoja 1800-luvun loppupuolella. Rothmanin ensimmäinen maksuista vapaa kansanlastentarha aloitti toimintansa vuonna 1888 Helsingissä Anniskeluyhtiön antaman lahjoituksen turvin. Vaikka lehti-ilmoitus ei tuonut päiväkotiin aluksi yhtäkään lasta, ensimmäisellä toimintakaudella hoitolapsia saatiin lopulta kokoon 68. (Välimäki 1999, 98) Tämän Fröbel-laitokseksi kutsutun lastentarhan tiloihin ja tarvikkeisiin ei tuolloin juuri kiinnitetty huomiota: muutamilla puupenkeillä, pöydillä ja vaatenaulakoilla päästiin hyvin alkuun. Peseytymistiloja ei lastentarhassa ollut, vaan sen sijaan käytettiin tarpeen tullen alueen yleisiä saunoja. (Hänninen & Valli 1986, 64-65)

Fröbel-laitoksen tilojen käydessä ahtaaksi Rothman perusti toisen kansanlastentarhan Helsingin Sörnäisiin vuonna 1890 (Salminen & Salminen 1986, 105). Tämä lastentarha toimi alun perin työväestön asumisolojen parantamiseksi rakennettujen puulaakihuviloiden tiloissa. Näistä, todellisuudessa ahtaiden vuokrasarmien tiloista vuokrattiin lastentarhalle kaksi huonetta ja keittiötä, joista toinen toimi eteisenä ja kylmäkomero opettajainhuoneena. Lastentarhan avatessa ovensa ilmoitautui sinne yli 80 lasta, joten tiloista oli puutetta heti alusta alkaen. Jo seuraavana vuonna lastentarha muuttikin Sörnäisten Kansankodin tiloihin. Siellä sillä oli käytössään sali, kolme osastohuonetta, opettajainhuone sekä keittiö. Lapsimäärä kasvoi kuitenkin edelleen ja tiloja jouduttiin vuokraamaan myös Hermannin Kansankodista. Parhaimmillaan lastentarhassa oli 202 lasta. (Hänninen & Valli 1986, 70-72)

Yleisestikin ottaen Suomen ensimmäiset lastentarhat olivat hyvin vaatimattomia sekä tiloiltaan että toiminnallisesti. Niitä varten ei rakennettu omia tiloja, vaan ne toimivat tiloissa, jotka ne saivat. Tilat olivat usein turhan syrjäisillä alueilla sijaitsevia vuokrahuoneistoja, joissa ei luonnollisesti ollut parhaita mahdollisia tiloja suurille määrille pikkulapsia etenkään, kun tiloissa saatettiin harjoittaa lastenhoidon lisäksi muutakin toimintaa. Lisäksi toimintaa saattoi varjostaa jatkuva uhka hädöstä. Ulkoilutilat olivat puutteellisia, jos niitä ylipäättäen oli. Kokoustiloissa toimivat lastentarhat saattoivat joutua jokaisen päivän päätteeksi kokoamaan lasten tavarat takaisin kaappeihin ja nurkkiin. (Hänninen & Valli 1986, 127) Lapset saattoivat myös joutua nukkumaan lattioilla puuttuvien sänkyjen takia (Kinnunen 1985, 35).

Kaikesta huolimatta lastentarhatyössä haluttiin jo varhaisena aikana kiinnittää huomiota turvalliseen ja lasten kehitystä tukevaan kasvuympäristöön. Tiloissa tuli olla mahdollista harjoittaa monipuolista toimintaa, kuten leikkiä, käytännön töitä, askartelua, laulua ja voimistelua. Lasten ammatillista kasvatusta kodin ulkopuolella oudoksuttiin ja tästä syystä päivähoidolta toivottiin kodinomaista luonnetta. Lasten kanssa tehtiin arkisia asioita, kuten käytiin kaupassa ja tehtiin ruokaa. (Hänninen & Valli 1986, 62–67.)

Vuosien kuluessa lastentarhoille vuokrattiin yhä enemmän tiloja lapsimäärän kasvaessa jatkuvasti. Lopulta heräsi ajatus uusien rakennusten rakentamisesta nimenomaan kansanlastentarhan tiloiksi. Lopulta vuonna 1900 perustettiin yhdistys ”Eget hem för Sörnäs folkbarntädgård – Oma koti Sörnäisten kansanlastentarhalle”. Yhdistyksen keräysvaroin sekä valtion myöntämän lainan voimin Suomen ensimmäinen varta vasten päiväkodiksi suunniteltu rakennus valmistuikin vuonna 1908 niin ikään Helsingin Sörnäisiin. Tämä Ebeneserkodiksikin kutsuttu, jugend-tyylinen, pelkistetty rakennus on arkkitehti Wivi Lönnin (1872-1966) käsialaa. Nelikerroksiseen rakennukseen mahtui sekä 230-paikkainen lastentarha että lastentarhanopettajaseminaari, jossa järjestettiin vuoden kestäviä lastenhoitajakursseja vuoroin suomeksi ja ruotsiksi. Rakennuksen tilat oli suunniteltu lasten ehdoilla: haluttiin luoda lasten terveyttä, kehitystä ja hyvinvointia edistävä ympäristö, joka lisäksi loisi lapsuuteen iloa. Huoneet olivat aurinkoisia sekä ilmavia ja rakennuksesta löytyi myös oma sali. Varsinaiset osastot oli jaettu sekä lasten ikäkausien että äidinkielen (suomi tai ruotsi) mukaan. Ulkoa löytyi hiekkalaatikko, keinu ja oma puutarha kasvien ja vihannesten kasvattamiseen. Ebeneserkoti on nykyään suojeltu rakennus, ja siellä toimii lastentarhamuseo. (Hänninen & Valli 1986, 77-102)

Ensimmäiset lastentarhat kunnallistettiin Suomessa vuonna 1913. Kesti kuitenkin pitkään ennen kuin kunnat ympäri Suomen olivat valmiita ottamaan vastuun lastentarhojen taloudesta tai perustamaan lastentarhoja itse. (Hänninen & Valli 1986, 121) Vuonna 1927 voimaan tullut laki lastentarhain valtionavusta pyrki varmistamaan päivähoidon tilojen ja opetuksen riittävän laadun. Avustus edellytti muun muassa hoitopaikkatilojen tarkistuttamista ja hyväksymistä kunnan lääkärillä. (Hänninen & Valli 1986, 141) Tämä oli ensimmäinen kerta, kun päivähoitoon käytettävien tilojen soveltuvuutta kyseiseen tarkoitukseen alettiin säätelämään laissa.

Sotavuosien aikana päivähoitojärjestelmän kehittyminen koki kolauksen opettajien joutuessa muihin tehtäviin ja hoitorakennusten tuhoutuessa. Yksinhuoltajuuden lisääntyminen ja toisaalta myös suurten ikäluokkien syntyminen sotavuosien jälkeen kasvattivat päivähoitopaikkojen tarvetta entisestään. Pulaa oli tarvittavista tiloista, tarvikkeista ja pätevistä henkilökunnasta, ja monet halukkaat jäivät ilman hoitopaikkaa. Tilanteen tasoittuessa vuoden 1944 lopulla pääsi suurin osa

lastentarhoista jatkamaan jälleen toimintaansa omissa tiloissaan. Tuolloin Suomessa oli 129 valtionapua saavaa lastentarhaa, joissa yhteensä 8300 paikkaa. (Hänninen & Valli 1986, 145-146)

1960-luvun kaupungistuminen ja nopea elinkeinorakenteen muutos ajoi yhä useammat naiset pois kotoa palkkatöihin. Tämä ei kuitenkaan käynyt aivan mutkattomasti päivähoitopaikkojen puutteen vuoksi. Vielä noin puolet lapsista hoidettiin tuohon aikaan kotona kotiapulaisten sekä muiden sisarusten toimesta. 60-luvun puolivälissä noin neljäsosa kaupunkilaisten lapsista puolestaan oli perhepäivähoidossa, jonka ongelmana taas oli sen laadun vaihtelevuus. (Saarinen 2016, 8)

60-luvulla rakennusteollisuus voimistui ja rakennuksia haluttiin tuottaa paljon, nopeasti ja edullisesti. Tämä johti yksilöllisten ratkaisujen katoamiseen ja hyväksi todettujen, rationalististen perusratkaisujen käyttämiseen. Suoraviivainen muotokieli, toistoon perustuvat järjestelmät, suuret nauhaikkunat ja tasakatot olivat rakentamisessa vahvasti esillä vielä seuraavillakin vuosikymmenillä. (Huhmo 2017, 10)

1970-luvulla päivähoitotoiminta otti ison harppauksen eteenpäin 1973 voimaan tulleen päivähoitolain sekä sitä tukevan päivähoitoasetuksen myötä. Laki mahdollisti alle kouluikäisten (ja tarvittaessa tätä vanhempienkin lasten) oikeuden kunnalliseen päivähoitopaikkaan kotioloista tai perheen asemasta riippumatta (Laki lasten päivähoitosta 63/1973, 1§). Lain mukaan ”kunnan on huolehdittava siitä, että lasten päivähoitoa on saatavissa kunnan järjestämänä tai valvomana siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.” Käytännössä hoitopaikkoja ei kuitenkaan edelleenkään pystytty tarjoamaan kaikille halukkaille ja hoitopaikat jaettiin ensisijaisesti vähävaraisille ja yksinhuoltajille (Välimäki 1999, 215). Lain tullessa voimaan käyttöön vakiintui yhteisnimitys ”päiväkoti” aiempien ”lastentarha” sekä ”seimi” sijasta. (Hänninen & Valli 1986, 196)

Päivähoitolaki johti päiväkotirakentamisen hurjaan nousuun. Päivähoitoon käytettäviä tiloja alettiin standardoimaan ja niiden suunnittelua sääntelemään sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön toimesta. Päiväkotien suunnittelussa käytettiin aluksi

apuna sosiaalihuollon vuonna 1974 antamaa yleiskirjettä päiväkotien suunnittelusta. (Saarinen 2016, 11)

Päivähoitolain kanssa samaan aikaan voimaan tullessa päivähoitoasetuksessa määriteltiin kelpoisuusvaatimukset sekä päiväkotien henkilökunnalle että perhepäivähoitajille: heillä tuli olla tehtävään soveltuva, sosiaalihuollon hyväksymä tutkinto (Asetus lasten päivähoitosta 239/1973, 7§). Täten hoitoon käytettävien tilojen lisäksi myös hoidon ammattimaisuus ja kasvatuksellisuus tuli turvatuksi.

Päivähoitolaki määritteli päiväkotien maksimikooksi sata lasta (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 3§). Asetuksessa puolestaan määriteltiin päiväkodeissa käytettävät ryhmäkoot. Alle kolmevuotiaiden lasten ryhmä sai olla kooltaan enintään kuusi, 1-2-vuotiaiden enintään 12 ja yli kolmevuotiaiden enintään 20 lasta, poikkeuksena ainoastaan erityishoitoa vaativien lapsien ryhmät, joiden koko saa olla enintään puolet edellä mainituista (Asetus lasten päivähoitosta 239/1973, 6 §).

Vuonna 1973 myös rakennusasetus muuttui ja siihen tuli ensimmäistä kertaa liikumisesteisiä koskeva säädös. Asetuksen mukaan ”Rakennettaessa yleisön käyttöön tarkoitettuja tiloja on riittävää huomiota kiinnitettävä siihen, että niitä voivat käyttää myös henkilöt, joiden liikuntakyky tai kyky suunnistautua on iän, vamman tai sairauden vuoksi rajoittunut.” (Asetus rakennusasetuksen muuttamisesta 791/1973, 85 §) Käytännössä tämä ei kuitenkaan juuri lisännyt esteettömyyden huomioimista suunnittelussa, sillä käsite ”riittävä” on todella tulkinnanvarainen. Vuosien kuluessa säädöksiä esteettömyydestä kuitenkin lisättiin ja myös päiväkotien omiin suunnitteluohjeisiin lisättiin ohjeita esteettömyyden huomioimisesta 1980-luvulla.

1970-luvulla päiväkotirakentamisessa otettiin mallia Ruotsin esikoulumallista. (Nordin 1984, 19) Suunnittelua ohjasivat muun muassa mitoitus, toiminnallisuus ja taloudelliset edellytykset. Rationalismi oli edellisvuosikymmenen tavoin tuon ajan suunnitteluratkaisujen avainsana. Suorakulmaisuus oli yksi suunnittelun peruslähtökohdista, josta ei poikettu lähes ikinä. Sisätilat suunniteltiin toimiviksi ja käytännöllisiksi ulkoarkkitehtuurin kustannuksella. Etenkin valonsaantiin ja pienilmastoon kiinnitettiin huomiota. Vaikka päivähoitolaki ja -asetus ohjasivat huomi-

oimaan toiminnan suunnitelmallisuutta sekä muutosten ennakoitua muun muassa vuosittain laadittavan päivähoitosuunnitelman keinoin ja päiväkodin tiloja alettiin suunnitella muuntojoustaviksi, on 1970-luvulla rakennettujen päiväkotien sisätilojen toiminnallisuus myöhemmin silti saattanut heiketä päiväkotien paikkamäärien kasvaessa ja tilojen käyttötarkoituksia muuttaessa. (Saarinen 2016, 10)

Moduuliarkkitehtuuri oli vahvasti läsnä päiväkotien ulkokuorissa 1970-luvulla. Teollista ilmettä tasapainotettiin vahvoilla ja kirkailla väreillä. Osa alun perin 1970-luvulla rakennetuista päiväkodeista on menettänyt alkuperäisen ilmeensä lähes kokonaan, kun myöhemmin keinoiksi todettujen tasakattojen tilalle on vaihdettu pitkäräystäiset harjakatot. (Saarinen 2016, 10)

1970-luvulla vahvasti yhteiskunnassa vallinnut demokratia vaikutti myös osaltaan päiväkotitilojen suunnitteluratkaisuihin. Kasvuympäristöjen tuli aatteen mukaan olla mahdollisimman samankaltaisia, jotta kaikilla lapsilla olisi yhtäläiset valmiudet kasvaa ja kehittyä (Nordin 1984, 19). Tästä syystä yksilöllisyyttä tai käyttäjäryhmää ei haluttu korostaa päiväkodeissa ollenkaan, ja muun muassa lasten kalusteina käytettiin pienempiä versioita Artek-kalusteista. Vahvat värit puolestaan autoivat lasta tunnistamaan oman tilansa. (Saarinen 2016, 10)

Niin kutsuttu subjektiivinen päivähoito, eli alle kolmevuotiaan lapsen oikeus päivähoitoon, vaikka toinen vanhempi olisi kotona, mahdollistui 1980-luvun puolivälissä (Laki lasten päivähoitosta annetun lain muuttamisesta 1985). Myöhemmin tätä laajennettiin koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä. Vaikka päivähoiton kasvatuksellinen ja pedagoginen rooli on koettu yhteiskunnan edun mukaiseksi, on subjektiivista päivähoito-oikeutta sittemmin silti jouduttu rajoittamaan joissain kunnissa julkisen talouden heikkenemisen vuoksi. (Saarinen 2016, 9)

1980-luvulla vallinnut postmodernismi teki tehtävänsä ja tuohon aikaan rakennetut päiväkodit poikkeavatkin melko rajusti edellisvuosikymmenen aikana rakennetuista. Lasten omalle mielikuvitukselle haluttiin antaa tilaa, joten suorat kulmat, toistuvuus, tekniset laitteet ja jopa elementtisaumat nähtiin lasten luovuutta hahlitsevinä. (Myllymäki 1984, 33) 1980-luvun päiväkodit erottuivatkin arkkitehtuuriltaan nimenomaan lasten rakennuksiksi, ja arkkitehtoniset tavoitteet olivat edelli-

seen vuosikymmeneen verrattuna lähes päinvastaiset: haluttiin korostaa vaihtelevuutta ja yksilöllisyyttä. Suunnittelun lähtökohtina olivat rationalismin sijaan vapaa viiva, epäjatkuvuus ja yllätyksellisyys sekä monimuotoisuus. (Salminen 2016, 11)

Vuonna 1980 julkaistiin RT-ohjekortti Päiväkotien toimitilojen suunnittelu. Tämä 26-sivuinen ohje sisälsi minimivaatimusten lisäksi myös paljon suosituksia, jotka koskivat etenkin rakennuspaikan valintaa sekä sisätilojen järjestämistä. Ohjeet sisätiloista eivät suuresti poikenneet nykyisen ohjekortin sisällöstä. Sisätilat ohjeistettiin suunnittelemaan muuntojoustaviksi niin, että niitä olisi mahdollisuus käyttää myös muuhun kuin päivähoitotoimintaan. Esteettömyys ohjeistetaan ottamaan huomioon etenkin tontin pihajärjestelyissä ja saavutettavuudessa. Suosituksena oli muun muassa enintään 500 metrin etäisyys kodin ja päiväkodin välillä, jotta 5-6 -vuotiaat pystyivät kulkemaan päiväkotiin itsenäisesti. Tämä johti luonnollisesti hyvin tiheään päiväkotiverkoston.

1990-luvulla rakennetut päiväkodit eivät sisätiloiltaan ja tilaratkaisuiltaan juuri poikenneet edellisvuosikymmenellä rakennetuista, mutta olivat ulkokuoreltaan paljon hillitympiä – ajan arkkitehtuuri-ihanteisiin perustuen. (Salminen 2016, 19)

2.2 Päiväkodit nykyään

Vuoden 1973 päivähoitolain korvasi vuonna 2015 voimaan tullut varhaiskasvatustlaki. Laissa korostetaan ”lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka”. Laki määrää muun muassa varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta jokaiselle varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella. Tästä voisi päätellä varhaiskasvatuksen olevan yhä lähempänä opetustyötä ja lisäksi jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet huomioon ottavaa.

Nykyinen varhaiskasvatustlaki määrittää myös, että varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen lapsen ikä, kehitys ja muut edellytykset huomioon ottaen. Toimitilojen ja toimintavälineiden on

niin ikään oltava terveellisiä, turvallisia ja asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 10§)

Käytännössä on hieman hankalaa määritellä, minkälainen on lain kuvailema ”kehittävä ja oppimista edistävä ympäristö”. Espoon päiväkotisuunnitteluohje on kuitenkin kiteyttänyt hyvän päiväkotiarkkitehtuurin osatekijät näin: ”Hyvä päiväkotiarkkitehtuuri täyttää lapsen esteettiset tarpeet. Päiväkodissa on lapsen mielenkiinnon herättäviä yksityiskohtia, ja rakennus ympäristöineen tarjoaa avaruudellisen hahmottamisen kokemuksia: on korkeaa ja matalaa sekä pitkää ja leveää lapsen mittakaavassa. Pintamateriaalit ovat monipuolisia (karheita, sileitä, puuta, metallia, muovia jne.) sekä kestäviä ja helposti puhtaana pidettäviä.” Nykyään päiväkodin arkkitehtuurilla siis oletetaan olevan vaikutusta lapsen kehitykseen ja viihtymiseen, ja ympäristöstä halutaan luoda mahdollisimman monipuolinen ja kiinnostava.

2.2.1 Mikä on muuttunut?

Päiväkotien historiaa tutkaillessa voidaan huomata, että päiväkodit ovat pitkälti mukailleet kunkin aikakautensa ominaispiirteitä niin arkkitehtuurillisesti kuin toiminnallisilta ominaisuuksiltaan. Vähävaraisena aikana päivähoitotilat hommatettiin sieltä mistä halvalla saatiin; tilojen soveltuminen lasten hoitoon oli toissijainen asia. Päivähoidon kasvatuksellista roolia ei nähty tärkeänä ja tästä syystä lasten kanssa tehtiin arkisia askareita. Nykyään varhaiskasvatus on puolestaan muuttunut suunnitelmallisempaan ja opetuksellisempaan suuntaan. Lasten rooli on muuttunut hoidon kohteena olevasta objektista subjektiiviseksi toimijaksi, ja myös arkkitehtonisia ratkaisuja tehdään yhä useammin lasten ehdoilla. Verrattuna aiempiin vuosikymmeniin taloudelliset rajoitteet eivät ole ensimmäinen päiväkotien arkkitehtisuunnittelun este, ja hoitolaitokset ovat yhä isompia.

Vaikka päiväkotien historia on suhteellisen lyhyt, ovat ne siis ehtineet muuttua ajan saatossa jonkin verran. Tilaratkaisujen pääpiirteet ovat kuitenkin pysyneet pääpiirteittäin samoina ensimmäisistä päiväkotirakennuksista lähtien: päiväkodit koostuvat kotialueista, joihin lapset on jaettu ikävuosien perusteella ja yhteiskäyttöön tarkoitetuista tiloista, joihin kuuluu ainakin sali. Ensimmäisiä päiväkotitiloja

hyödynnettiin myös muina tiloina, joten muuntojoustavuuden huomattiin olevan tärkeää jo varhain, ja sen tärkeyttä korostetaan myös nykypäivän päiväkotieja koskevissa suunnitteluohjeissa.

2.3 Päiväkodit tulevaisuudessa

Tulevaisuutta on aina vaikea ennustaa, mutta mikäli historia toistaa itseään, voidaan olettaa päiväkotien pysyvän ainakin tilaratkaisuiltaan pääpiirteittäin samankaltaisina kuin tähänkin asti. Tosin varhaiskasvatuksen kehittyminen yhä enemmän opetukselliseen suuntaan sekä nykyteknologian kehittyminen saattavat tulevaisuudessa johtaa uudenlaisten tilaratkaisujen kehittymiseen. Esimerkiksi mediatilojen tarve saattaa lisääntyä ja isommat ryhmähuoneet saattavat muuttua enemmän luokkahuoneen tyyliksi. Kotialueratkaisusta ja ikäjaotellusta kuitenkin tuskin tullaan luopumaan. Tasa-arvoajattelua ja lasten yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista halutaan varmasti jatkossakin korostaa, joten päiväkotien tilaratkaisuihin ja yksityiskohtiin tullaan luultavasti kiinnittämään yhä enemmän huomiota etenkin esteettömyyden kannalta.

Ulkoarkkitehtuuriltaan päiväkodit tulevat mitä luultavimmin seuraamaan aikakausille tyypillisiä piirteitä, kuten tähänkin asti. Lähitulevaisuudessa tullaan siis luultavasti näkemään melko isoja, mutta kuitenkin pelkistettyjä rakennuksia, joissa mahdollisesti eri väriset sisäänkäynnit tai muut tehostevärit julkisivuissa kertovat kyseessä olevan päiväkoti.

3 ESTEETTÖMYYS PÄIVÄKODEISSA

Esteettömyys tarkoittaa yhdenvertaisuutta osallistua yhteiskunnan toimintaan itsenäisesti omana itsenään. Esteettömyys koostuu sekä fyysisten, psyykkisten, sosiaalisten, kulttuurisen että taloudellisten seikkojen toteutumista ympäristössä siten, että jokainen pystyy toimintakyvystään riippumatta toimimaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Invalidiliitto ry 2009, 7)

Monesti ajatellaan, että esteettömyys pystytään toteuttamaan rakennuksiin vain esimerkiksi esteettisyyden tai muiden asioiden kustannuksella, mikä ei kuitenkaan pidä paikkansa. Jos esteettömyys otetaan huomioon heti suunnittelun alusta lähtien, ei se ole mistään pois, päin vastoin. Esimerkiksi tavallista päiväkotia suunniteltaessa on järkevää toteuttaa mahdollisimman moni asia esteettömänä. Tällöin esteettömiä ratkaisuja ei tarvitse pohtia uudelleen, jos päiväkotia halutaankin myöhemmin käyttää esimerkiksi monivammaisten lasten hoitoon. Monesti jälkikäteen toteutetut esteettömät ratkaisut ovat paitsi kalliita myös päälleliimatun oloisia. Esteetön suunnittelu on siis paitsi kestävän kehityksen mukaista, myös taloudellisesti kannattavaa.

Esteettömyyteen liittyy lukuisia asioita, ja jokaisen päiväkodin suunnittelussa tulee ottaa huomioon Valtioneuvoston asetuksessa määritellyt minimivaatimukset rakennuksen esteettömyydestä. Tässä osiossa ei käydä läpi kaikkia esteettömyyteen vaikuttavia tekijöitä, vaan keskitytään seikkoihin, jotka tulee huomioida nimenomaan päiväkoteja suunniteltaessa.

3.1 Lapsen mittakaava

Yleisesti ottaen ehkä ajatellaan, että esteettömät ratkaisut koskevat ainoastaan liikkumisesteisiä sekä näkörajoitteisia, mutta etenkin päiväkoti on hyvä esimerkki kumoamaan tämän väitteen. Myös ihmisen lyhyt pituus voi niin ikään tuottaa hankaluuksia elää valtaväestölle mitoitettussa ympäristössä. Tästä syystä päiväkoteja suunniteltaessa on hyvä tarkastella jokaista ratkaisua myös lyhyen ihmisen näkökulmasta.

Ikkunat kannattaa sijoittaa päiväkodeissa etenkin lasten omilla toiminta-alueilla riittävän alas, jotta lapsetkin ylettyvät näkemään niistä ulos kurkottelematta. Maa-han saakka ulottuvia ikkunoita ei kuitenkaan suositella ainakaan maantasoker-rokseen, sillä ne aiheuttavat törmäysvaaran näkörajoitteisille (Invalidiliitto ry 2009, 31).

Portaiden ja luiskien yhteydessä olevien kaiteiden käsijohteet tulee mitoittaa myös lapsille sopiviksi, eli toinen käsijohteista sijoitetaan noin 700 mm korkeudelle. Paras ratkaisu on toteuttaa 900 mm ja 700 mm korkeudella olevat käsijoh-teet yhtenäisenä putkirakenteena, jolloin takertumis- tai kiinnijuuttumisvaaraa ei ole.

Esteettömän päiväkodin suunnittelussa haasteena on asioiden mitoittaminen sekä lapsen mittakaavaan että aikuisten työskentelyyn sopivaksi. Esimerkiksi ryhmähuoneiden tuoleista ja pöydistä osan on hyvä olla korkeussäädettäviä, jotta ne soveltuvat niin aikuisille, lapsille, kuin pyörätuolinkin käyttäjille. Tuolien tulee olla tukevia, mutta kevyitä siirrellä lasten vähäisten käsivoimien vuoksi. (Esteet-tömyys kouluissa ja päiväkodeissa 2020, 29)

Myös kotikeittiönurkkauksen tasojen korkeus on haastavaa mitoittaa sekä aikui-sia että lapsia miellyttäväksi. Pääsääntöisesti tasot kuitenkin mitoitetaan aikuisille sopiviksi, mutta osa tasoista voidaan toteuttaa madallettuina. Kotikeittiönurkkau-sen ollessa osana iltakäytön tiloja tulee vesipisteen alle pyörätuolin käyttäjää var-ten vapaata polvitilaa, mikä tarkoittaa polvitilan korkeudeksi vähintään 670 mm, syvyydeksi vähintään 600 mm ja leveydeksi vähintään 800 mm (Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa 2020, 29).

Ruoan jakelulinjastolla tulisi myös olla vähintään yksi matalammalla, 750-800 mm korkeudella sijaitseva taso lyhyemmille henkilöille ja pyörätuolin käyttäjille. Myös astianpalautuspiste on hyvä olla kyseisellä korkeudella. (Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa 2020, 32)

Lasten toiminta-alueilla sijaitsevien wc-tilojen wc-istuimet voivat olla lapsille tar-koitettuja, 300-350 mm korkeita, sillä henkilökunnalle on päiväkodissa omat wc-tilat. Päiväkodista on löydettävä lisäksi ainakin yksi yleiseen käyttöön tarkoitettu

esteetön wc-tila, jossa wc-istuimen korkeus on hyvä olla tavanomainen, eli 420-450 mm. Lasten pyörätuolista on helpompaa siirtyä tällaiselle istuimelle, kuin tavanomaista korkeammalle. Wc-istuimen käsitukien tulee olla tarpeeksi tukevia ja joko seinäkiinnitteisiä, ylös nostettavia ja korkeussäädettäviä tai niissä tulee olla kaksi korkeutta samassa tuessa. (Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa 2020, 27-28) Tähän esteettömään wc-tilaan järkevin allasratkaisu on korkeussäädettävä pesuallas. Mikäli esteettömiä wc-tiloja on useampia, on toisessa hyvä olla korotettu wc-istuin aikuisia pyörätuolinkäyttäjiä varten. Wc-tiloihin johtavissa tai muissakaan lasten käyttämien tilojen ovissa ei ole hyvä olla raskasta ovensuljinta. Lasten käsivoimat ovat rajalliset ja ovensulkimella varustetut ovet voivat olla heille erittäin hankalia avata.

Lasten eteisten kalusteet on hyvä mitoittaa lyhyille ihmisille. Helpoin vaihtoehto on valita korkeussäädettävät naulakkokalusteet. Pienen osan ryhmähuoneiden lepokalusteista on myös hyvä olla 500 mm korkuisia sänkyjä, jolloin niihin pääsee siirtymään pyörätuolista (Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa 2020, 30).

3.2 Värivalinnat

Tilan värivalinnoilla on todettu olevan iso merkitys esimerkiksi ihmisen keskittymiskykyyn ja mielialaan. Päiväkotiympäristössä tämä on otettava erityisen hyvin huomioon, sillä ryhmissä saattaa olla keskittymisvaikeuksista kärsiviä lapsia.

Keskittymisen lisäksi tilojen väryyksellä on merkitystä myös näkörajoitteisten kannalta. Pelkästään kirkkaat värit eivät suoranaisesti paranna esteettömyyttä, vaan huomioon tulisi ottaa myös kontrastit. Lähtökohtaisesti suurien pintojen olisi hyvä olla vaaleita ja pienempien, korostettavien pintojen tummempia. Esimerkiksi lattia istuskelualueen ympärillä on hyvä olla vaalea ja itse penkit tummia. Sisätilojen lisäksi myös julkisivuväryyksessä kannattaa hyödyntää tätä periaatetta etenkin sisäänkäyntien erotettavuudeksi.

3.3 Valaistus

Väriytyksen ohella myös valaistuksella on suuri merkitys esteettömyyden sekä viihtymisen kannalta. Esteetön valaisu on riittävän voimakas, tasainen ja häikäisemätön. Lisäksi tilan värien tulisi toistua valaistuksessa luonnollisina. Valaisimet on hyvä sijoittaa tilaan ohjaaviksi elementeiksi, esimerkiksi käytävillä jonneen kulkusuunnan mukaisesti. Ikkunoiden sijoittelussa tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei sisään pääsevä luonnonvalo aiheuttaisi vastavalohäikäisyä. Tästä syystä etenkin pitkänmalliset huoneet, joissa ikkunat ovat lyhyellä sivulla, ovat erityisen haastavia. Rakennuksen kulmassa sijaitsevaan ryhmähuoneeseen saadaan hyvä luonnonvalo, kun ikkunat sijoitetaan vierekkäisille seinille. Liikuntasalin valaistus tulee suunnitella niin, ettei se häikäise lattialla makaavaa ihmistä. (Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa 2020; 32, 35)

3.4 Akustiikka

Akustiikka vaikuttaa muun muassa viihtyisyyteen, keskittymiskykyyn ja terveellisuuteen. Päiväkoti on luonteeltaan rakennus, jossa melutaso voi käyttäjäkunnan vuoksi nousta välillä häiritsevän korkealle etenkin yhteiskäytön tiloissa kuten ruokalassa, jossa on paljon lapsia samanaikaisesti. Tähänkin asiaan voidaan kuitenkin vaikuttaa oikeanlaisilla yksityiskohdilla ja materiaalivalinnoilla. Esimerkiksi ryhmätiloissa käytettävissä tuoleissa on hyvä olla pyörät kolinan välttämiseksi. Ruokailusalin tuoleissa taas tulee olla kolinaa vaimentavat tassut.

Lepotilojen ja niitä ympäröivien tilojen akustiikkaan on kiinnitettävä erityistä huomiota päiväkotia suunniteltaessa, sillä lasten levontarve vaihtelee ja muun toiminnan pitää olla mahdollista myös lasten nukkuessa. Ääntä voi vaimentaa tiloissa esimerkiksi erilaisilla ääntä absorboivilla pinnoilla, riittävällä huonekorkeudella, tilojen monimuotoisuudella, peiteäänijärjestelmillä sekä ääntä eristävillä tilanjakajilla kuten verhoilla, kalusteilla ja seinäkkeillä. (Rakennustietosäätiö 2019, 21)

Liiallista melua voidaan vähentää myös akustiikkataideteoksia hyväksi käyttäen. Vaimentavia levyjä voidaan sijoittaa seinille tai vaikka katosta roikkuvina. Tällä

tavalla tiloista voidaan luoda mielenkiintoisia akustiikan parantamisen ohella (kuva 1).

Päiväkotien tilojen akustiikan on todettu toimivan hyvin, jos ne suunnitellaan oppimisympäristöjen akustiikan suunnitteluohjeita noudattaen. Akustiikkasuunnittelijan käyttö on myös suositeltavaa. Lisätietoa akustiikasta voi löytää esimerkiksi RT-kortista Huoneakustiikka.

Kuva 1. Akustiikka voidaan ottaa huomioon myös taiteellisenä elementtinä. (Viitanen 2019)

3.5 Materiaalivalinnat

Allergisoivia materiaaleja, kuten nikkeliä, kromia, kumia ja keinokumia tulisi päiväkodeissa välttää etenkin yksityiskohdissa, jotka ovat kontaktissa ihon kanssa. Lastulevyt ja muovilaminaateista aiheutuvat päästöt saattavat niin ikään aiheuttaa allergisia reaktioita. Hyviä seinämateriaaleja ovat esimerkiksi kipsilevyt ja rapatut sekä maalatut kiviseinät. Puupaneelit tulee asentaa mieluummin pysty-laudoitettuina, sillä vaakalaudoitus ja säleiköt keräävät helposti pölyä ja voivat

märkätiloissa edesauttaa homeen muodostumista. Huonekasveja tulisi välttää niiden mahdollisesti oireilua aiheuttavan mullan takia. Myös äänenvaimennukseen käytettävien materiaalien valinnassa tulee tarkistaa, etteivät ne aiheuta allergiaa. (Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa 2020, 38-39)

3.6 Leikkipihan esteettömyys

Jokaisen päiväkodin pihalla olisi hyvä olla esteettömistä leikkivälineistä vähintään pesäkeinu ja korotettureunainen hiekkalaatikko. Leikkikatokset ja liukumäet toteutetaan niin ikään esteettöminä, mikäli niitä pihalle sijoitetaan. Muita esteettömiä leikkivälineitä ei päiväkodin piha-alueelle tarvita, ellei tilaohjelmaan merkitty käyttäjäryhmä niin edellytä. (Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa 2020, 12)

Lähes kaikista leikkivälineistä on kuitenkin saatavana myös esteetön versio, joten niitä kannattaisi ehdottomasti hyödyntää kaikille sopivan leikkipihan luomiseksi. Esteettömät leikkivälineet sopivat yhtä hyvin myös muille kuin erityistarpeita omaaville lapsille.

Pääperiaatteena esteettömien leikkivälineiden sijoittelussa on, että leikkivälineet, jotka aiheuttavat kompastumis- tai allejäämisvaaran, kuten tasapainopuomit tai keinut tulisi aina sijoittaa leikkialueen reunaan selkeästi pois kulkualueelta. Leikkivälineiden vierellä tulee kuitenkin olla tarpeeksi tilaa avustajille tai pyörätuolille ja lastenvaunuille, ja leikkivälineiden luo tulee voida päästä pyörätuolilla. Jos leikkivälineiden putoamiskorkeus on yli 600 mm, tulee sen alla käyttää turva-alustaa. Pitää kuitenkin ottaa huomioon, ettei pehmeällä turvasoralla pysty liikkumaan pyörätuolilla. Sen sijaan suositellaankin valettua turva-alustaa, joka on kiinteäpintainen ja pysyy hyvin paikoillaan. (Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa 2020, 12)

Tummuuskontrastin käyttö leikkivälineissä on hyvä keino auttaa näkörajoitteisia havaitsemaan leikkivälineet. Paras ratkaisu on käyttää suurissa pinnoissa vaaleita ja pienemmissä, korostettavissa pinnoissa tummia värejä. Täten esimerkiksi turva-alustojen on hyvä olla vaaleita ja keinun tai kiipeilytelineen rungon tummia. Lisäksi pitää muistaa tarkistaa tarvittavien tukikahvojen ja käsijohteiden olemassaolo. (Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa 2020, 11-12)

Päiväkotipihojen liukumäkien liu'un olisi hyvä olla vähintään 1000 mm, jolloin liukuminen yhdessä avustajan kanssa on mahdollista. Liu'un loppuosan täytyy joko olla riittävän pitkä vauhdin pysähtymiseen tai maantasolle päättyvä, jottei kehoon hallitsematon lapsi putoa kesken kaiken tai lyö päätään. Pääsy liukuosan alle olisi myös hyvä estää tai vähintäänkin merkitä liukuosa selkeästi päänlyöntivaaran takia. Portaiden tulisi olla helppokulkuisia ja kontrastiraidoin merkittyjä, ja niiden ympärillä tulisi olla käsijohteet molemmin puolin 700 mm:n korkeudella. Esteettömään liukumäkeen tulisi päästä myös kiipeilyverkkoa tai loivaa kiipeilyseinää pitkin portaiden lisäksi. (Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa 2020, 13-14)

Keinut tulisi aina sijoittaa leikkialueen sivuun ja aidata, jottei keinujen alle voi joutua vahingossa. Kulkuaukko on hyvä sijoittaa keinutelineen viereen rungon kohdalle. Niin kutsuttu juoksueste eli tolpat, joiden välissä on köysi ei sovellu aitaukseksi sen aiheuttaessa kompastumisvaaran näkörajoitteisille. Pesäkeinu on esteetön vaihtoehto lapsille, jotka eivät voi istua ilman tukea. Jousikeinujen puolestaan on hyvä olla kahdenistuttavia, jotta avustaja mahtuu keinuun tukea tarvitseva lapsi sylissään. Parempi vaihtoehto istumiskyvyttömille lapsille on kuitenkin sijoittaa pihalle vähintään yksi makuukeinu, joka liikkuu vaakasuuntaisesti ja on kevyt saada liikkeelle. (Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa 2020, 14-15)

Esteettömässä hiekkalaatikossa osa sen reunasta on korotettu 400 mm, jolloin sille pääsee siirtymään pyörätuolista. Mikäli laatikossa on hiekkapöytä, tulee sen ääressä voida leikkiä pyörätuolista käsin. Sen alle tulee siis jäädä 500 mm korkeus- ja syvyysuunnassa sekä 800 mm leveysuunnassa. Pöytätason korkeus ei saa kuitenkaan ylittää 550 mm, ettei sen alle tarvitse turva-alustaa. Asentamalla pöytä hiekkalaatikon reunaan mahdollistetaan yhteisleikki hiekkalaatikossa ja sen ulkopuolella. Hiekkalaatikon reunalle asennettava mahalauta puolestaan mahdollistaa leikin myös istumiskyvyttömille lapsille. (Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa 2020, 18-19)

Mikäli pihalle sijoitetaan leikkikatos, tulisi sen olla esteetön. Avara katos on helppo toteuttaa esteettömänä ilman kynnystä ja seiniä. Pitää kuitenkin muistaa mahdollistaa kalusteiden väliin halkaisijaltaan 1500 mm pyörätuolin kääntöympyrä

ja kalusteiden alle riittävä vapaa polvitila. (Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa 2020, 20)

Päiväkodin pihalle voidaan tehdä etenkin näkövammaisille lapsille soveltuva rata, jossa he voivat opetella erilaisia materiaaleja, materiaalikontrasteja ja tummuuseroja. Rataa voidaan käyttää lisäksi pyöräilyn opettelussa ja se soveltuu myös pyörätuolin käyttöön. Radassa voidaan käyttää esimerkiksi betonia, puuta, luonnonkiviä sekä erilaisia laattoja ja niistä voidaan erilaisilla pintakäsittelyillä saada irti monta ominaisuutta. (Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa 2020, 17-18)

4 KILPAILU

4.1 Taustatiedot ja tavoitteet

Päiväkoti Taka-Töölöön -arkkitehtuurikilpailu on Helsingin kaupungin sekä Suomen Arkkitehtiliiton järjestämä yleinen arkkitehtuurikilpailu. Kilpailuaika on 1.2.2021 – 28.4.2021. Kilpailussa haetaan ratkaisua Helsinkiin osoitteeseen Rajasaarentie 6 sijaitsevalle tontille tulevan päiväkodin uudisrakennuksesta. Paikalta puretaan nykyinen 60-paikkainen päiväkotipäiväpirtti ja tilalle rakennetaan uusi 180-paikkainen päiväkotipäiväkoti. Kilpailualue on osa arvokasta kulttuuriympäristöä ja rajautuu Sibeliuksen puistoon. Etenkin kaupunkikuvan vahvistaminen on yksi kilpailun tavoitteista. Lisäksi nykyisen päiväkodin kanssa samalla tontilla sijaitsee suojeltava rakennus Huvila Brävalla, jolle on tarkoitus muodostaa oma tontti, ja jonka pihajärjestelyt tulee ottaa huomioon suunnitelmassa. (Päiväkoti Taka-Töölössä -kilpailuohjelma 2021)

Kilpailun olennaisin tavoite on löytää sekä kaupunkikuvallisesti että arkkitehtonisesti korkeatasoinen ratkaisu, jossa niin esteettiset, toiminnalliset, teknistaloudelliset kuin kestävän kehityksen tavoitteet on ratkaistu tasapainoisesti ja toteuttamiskelpoisesti sekä löytää päiväkotirakennukselle pää- ja arkkitehtisuunnittelija. Yksityiskohtien virheettömyyttä tärkeämpää on ehdotuksen kokonaisratkaisu. (Päiväkoti Taka-Töölössä -kilpailuohjelma 2021)

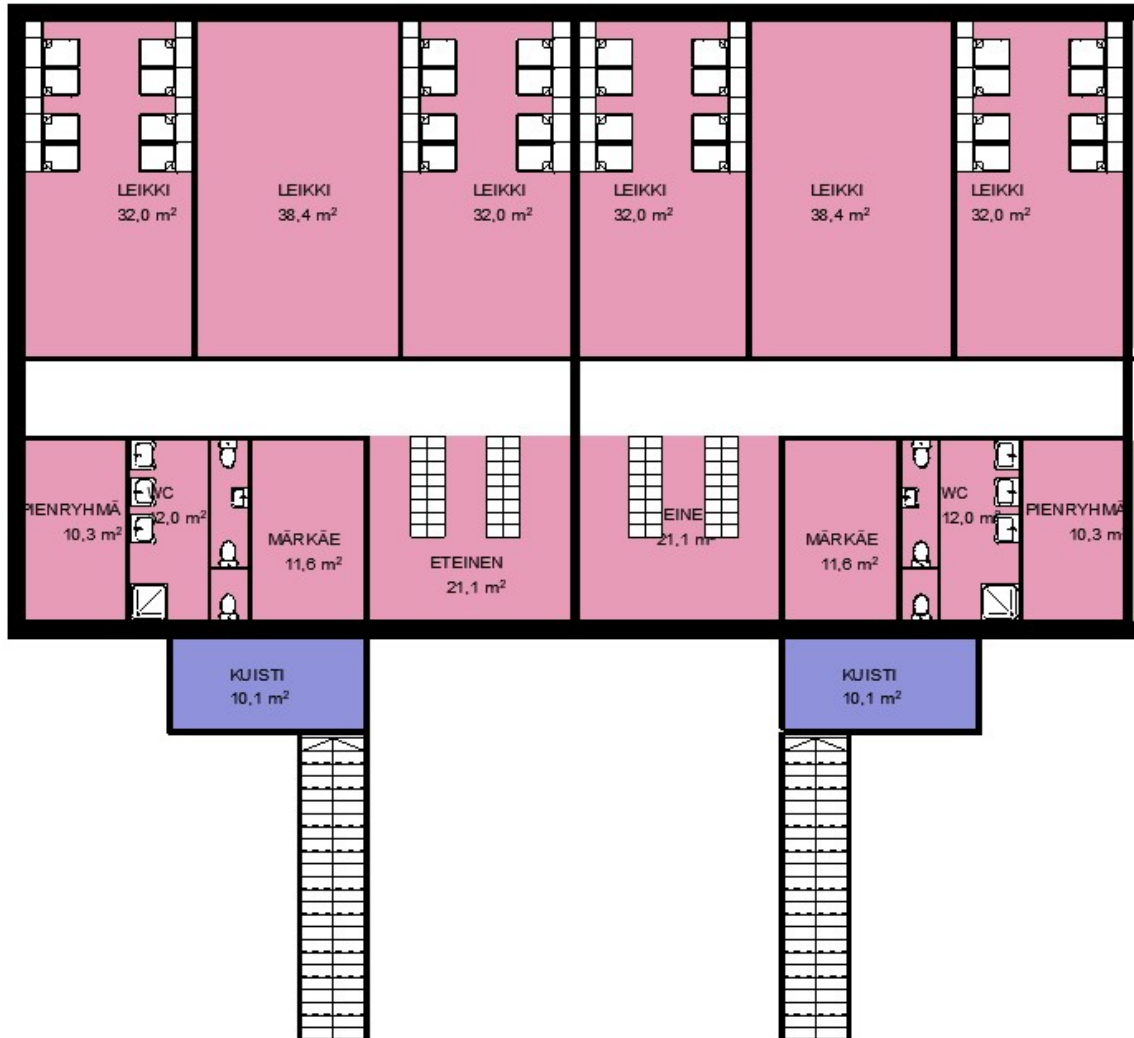
4.2 Suunnitteluprosessi ja -ratkaisut

Ennen kilpailuohjelman julkistamista perehdyin päiväkotien historiaan ja esteettömyysvaatimuksiin tätä raporttia kirjoittaessani. Varsinaista kilpailuehdotuksen laatimista en halunnut aloittaa ennen kilpailuohjelman julkistamista, sillä halusin suunnitella päiväkodin mahdollisimman hyvin kilpailuohjelmaa noudattaen ja sopimaan juuri kilpailuohjelman mukaiselle tontille. Varsinainen suunnittelutyö lähti siis käyntiin 1.2.2021 kun kilpailuohjelma julkistettiin. Pari ensimmäistä päivää käytin lähinnä kilpailuohjelman huolelliseen läpikäyntiin sekä liitteiden tutkimiseen.

4.2.1 Massoittelu

Aloitin suunnitteluprosessin tutkimalla rakennuksen tonttia ja päättämällä, minkä muotoisen rakennuksesta suurin piirtein teen ja miten sijoitan sen tontille. Nopeasti huomasin vaihtoehtoja jäävän hyvin niukasti, sillä kilpailuohjelmassa on melko tarkasti määritelty, miten tontti tulee käyttää. Tontin eteläosa, eli lähes puolet tontista tulee säilyttää vehreänä ja istutettuna kun taas toisella puolella tonttia on avokallioalue, joka tulee niin ikään säilyttää rakentamattomana (kuva 2). Tontilta oli lisäksi määrätty tietty alue, mihin rakennus tulisi sijoittaa. Tämä rakennuksen kokoon nähden melko pieni, bumerangin muotoinen alue tontin koilliskulmassa ei juuri tarjonnut vaihtoehtoja rakennuksen muotokielelle. Olenkin melko varma, että lähes kaikki kilpailuehdotukset tulevat olemaan jollain tapaa L-mallisia tontin koilliskulmassa. Muista kilpailuehdotuksista poikkeavaa uniikkia muotokieltä on siis käytännössä mahdotonta luoda ilman kilpailuohjelman noudattamatta jättämistä, joten vaikutus tuomareihin pitää tehdä joillain muilla keinoin. Itse päätinkin panostaa etenkin toiminnallisuuteen ja ylläpidettävyyteen, joita myös painotetaan arvostelussa.

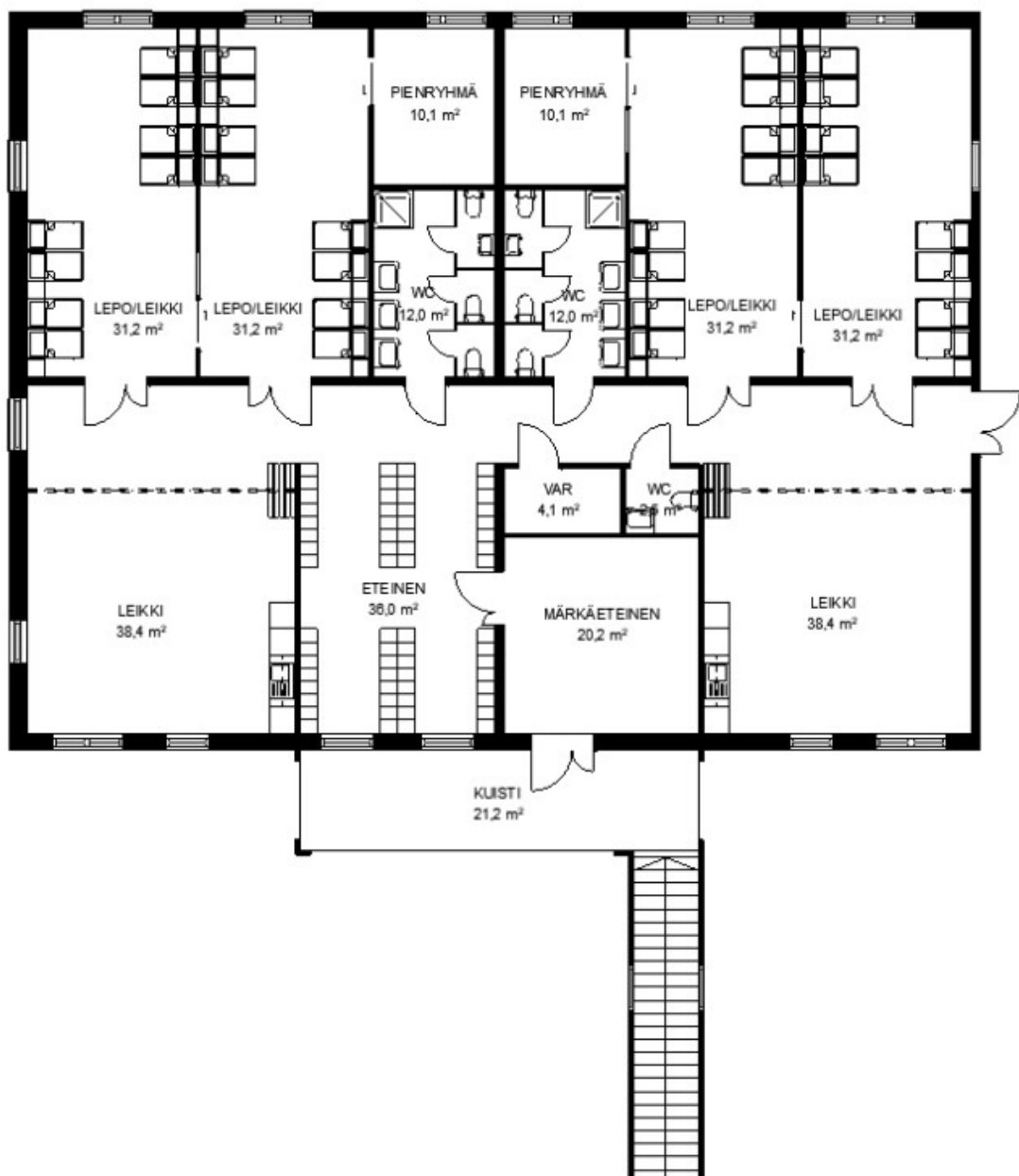
versiossa jokainen kotialue oli erillinen ja niillä oli omat kuistit ja eteiset (kuva 3). Ne olivat kuitenkin kaikki identtisiä tai toistensa peilikuvia, kuten minulla olikin tavoitteena. Tässä vaiheessa ajattelin sijoittaa kolme kotialuetta alakertaan ja kolme yläkertaan, kohdakkain kerrosten välillä.

Kuva 3. Alkuperäinen idea kotialueista. (Viitanen 2021)

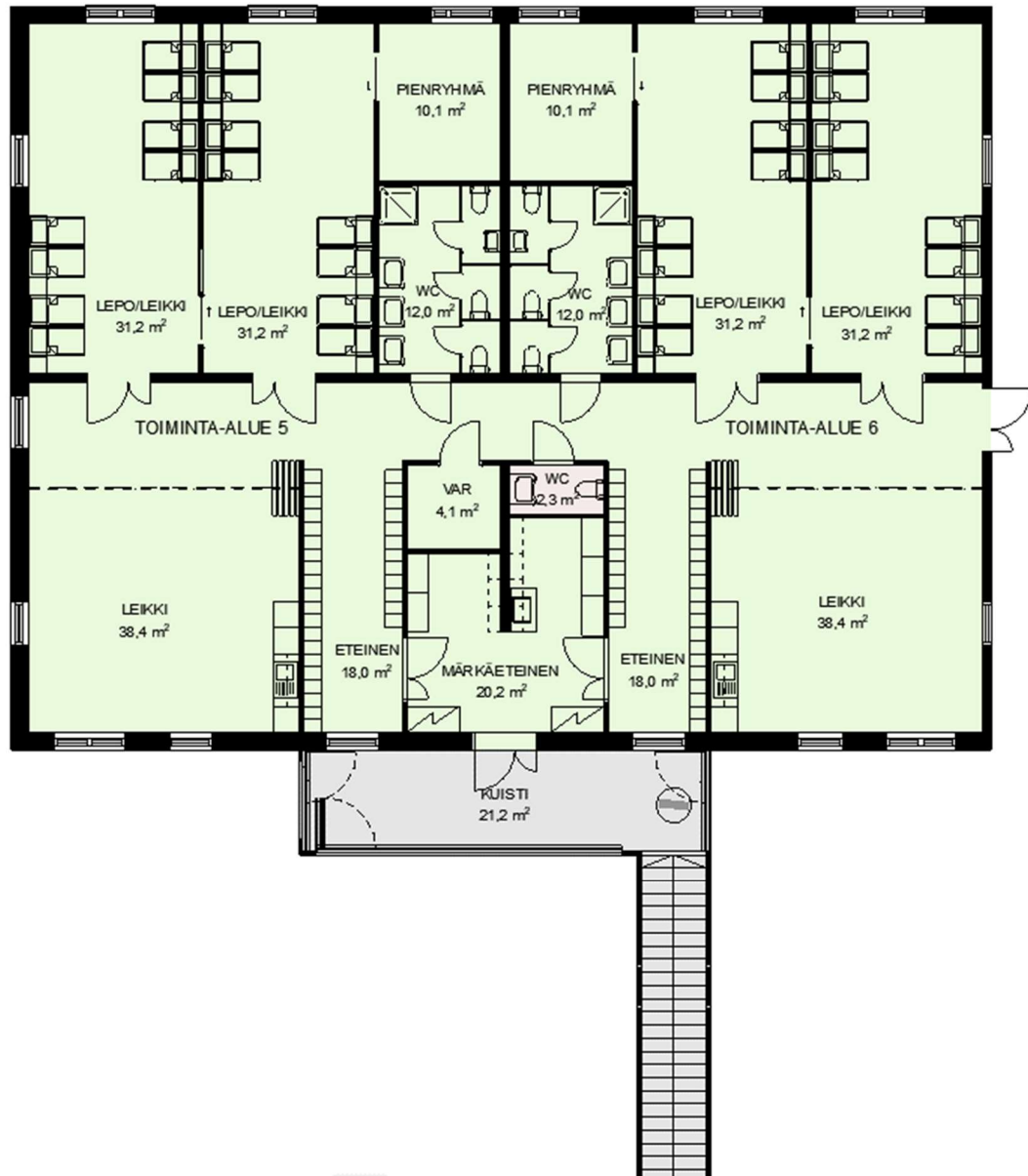
Vaikka olinkin suhteellisen tyytyväinen kotialueratkaisuun tällaisenaan, tuli mielestäni hukkaneliöitä vielä hieman liikaa melko ison käytävämäärän takia. Pian sainkin idean tuplakotialueiden tekemisestä, jolloin pääidea pysyisi edelleen samankaltaisena, mutta kahden kotialueen kuistit ja eteiset yhdistettäisiin (kuva). Tähän versioon lisäsin myös pienen varaston sekä henkilökunnalle tarkoitetun wc-tilan yhteiseteisen yhteyteen. Lopputuloksesta tuli mielestäni tehokas ja siinäkin mielessä parempi, että osasta leikkialueita avautuu nyt näkymiä leikkipihan

puolelle, toisin kuin alkuperäisessä versioissa, jossa kaikki leikkihuoneet olivat rakennuksen pohjoispuolella.

Kuva 4. Toinen versio tuplakotialueen tiloista, jossa kahden ryhmän yhteinen eteinen sekä märkäeteinen. (Viitanen 2021)

Kotialueet pysyivät edellisen kuvan mukaisena pitkään suunnittelun edetessä, mutta viime metreillä päätin alkaa muokkaamaan vielä eteistiloja, ja päädyin lopulta erottamaan kahden ryhmän kuivaeteiset toisistaan siirtämällä märkäeteisen niiden väliin. Tällä tavalla kuivaeteisistä tulee hieman rauhallisempia ja kokonaisuus on selkeän symmetrinen.

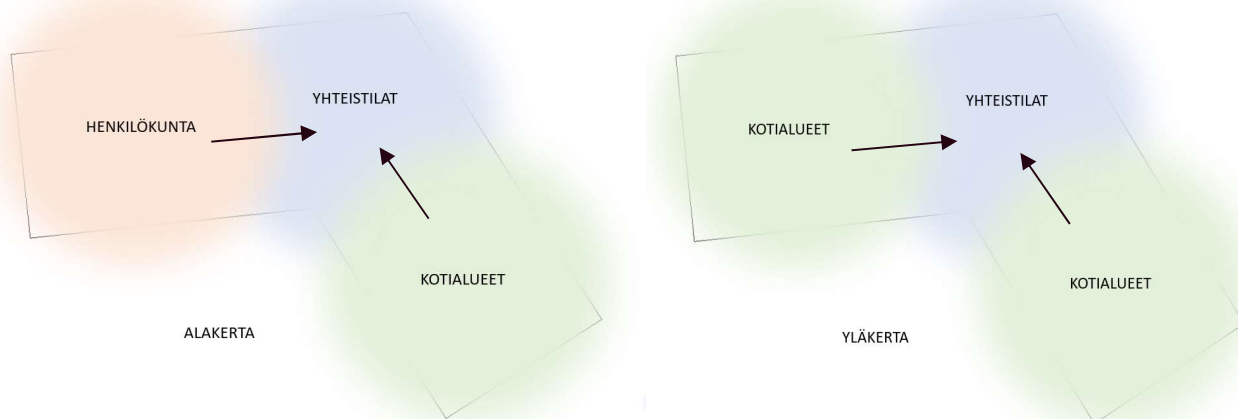

Kuva 5. Lopullinen pohjaratkaisu yhdestä tuplaryhmän tilasta. (Viitanen 2021)

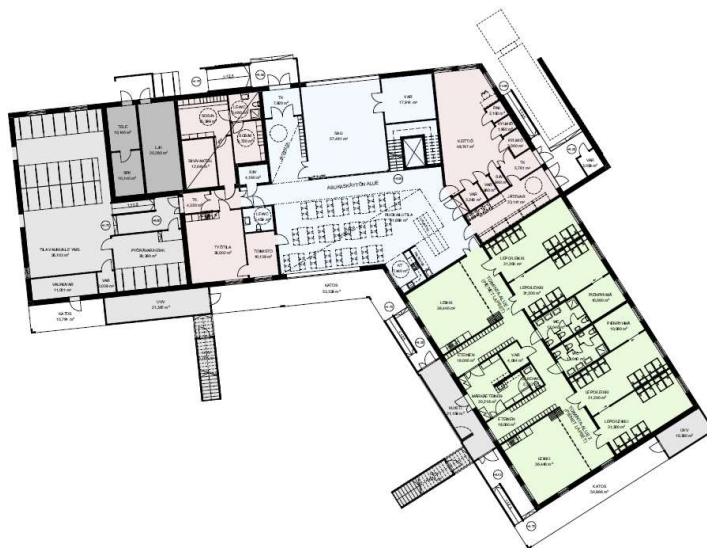
4.2.3 Yhteistilat

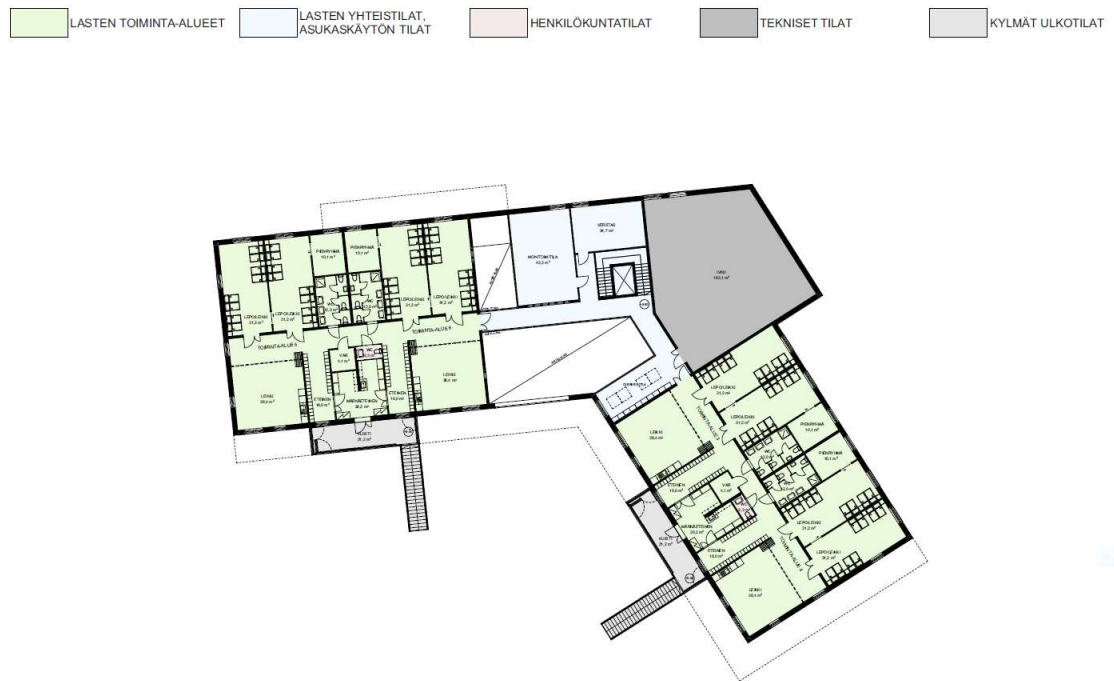
Kun olin saanut kotialueet suunniteltua toimiviksi, aloin sovittamaan muita tiloja niiden ympärille. Melko pian päätin, että sijoitan kaksi tuplakotialuetta yläkertaan ja yhden, ensisijaisesti pienille lapsille tarkoitetun tuplakotialueen alakertaan. Tässä suhteessa myös muut rakennuksen tilat saatiin sovitettua järkevästi kerrokseen. Ajatuksenani oli, että kaikki yhteistilat olisivat mahdollisimman keskeisellä paikalla rakennuksessa portaiden ja hissien yhteydessä, kun taas rakennuksen päädyt muodostuisivat kotialueista ja henkilökunnan tiloista (kuva 6). Tällä tavalla

jokaiselta kotialueelta on lyhyt matka yhteistiloihin eikä turhaa läpikulkua synny. Lisäksi alueiden kulunvalvonta on helppo rajata.

Kuva 6. Alkuperäinen, karkea idea tilaryhmien jakautumisesta rakennuksessa. (Viitanen 2021)

Kuva 7. Lopulliset pohjapiirroksat ja tilaryhmien jakautuminen rakennuksessa. (Viitanen 2021)

Kilpailuohjelmassa toivottiin toimivia ratkaisuja etenkin huolto- ja jalankulkuliikenteen järjestämisestä Rajasaarentien puolelta ja lisäksi näiden kahden risteämistä toivottiin välttämään (Päiväkoti Taka-Töölössä -kilpailuohjelma, 2021). Koska halusin sijoittaa rakennuksen mahdollisimman lähelle tontin koilliskulmaa leikkipihaan koon maksimoimiseksi, jäi ainoaksi vaihtoehdoksi sijoittaa jalankulkureitti päiväkodin pihalle rakennuksen länsipäädystä. Rakennuksen koilliskulma taas olisi tällöin paras paikka huoltoliikenteen järjestämiselle, jolloin se olisi mahdollisimman kaukana jalankulkureitistä.

Koska huoltoliikenne palvelee etenkin keittiötä, sijoitin keittiön niin ikään rakennuksen koilliskulmaan. Keittiön suunnittelussa huomioon tuli ottaa myös jätevaraston sijoitus, sillä pääosa päiväkodin jätteestä tulee keittiöstä. Päädyin luopumaan alkuperäisestä jätekatostaidani, sillä totesin sen vievän liikaa tilaa tontilta erillisenä rakennelmana. Sen sijaan suunnittelin rakennukseen jätehuoneen aivan keittiön viereen. Tähän läpikuljettavaan tilaan on helppoa tuoda jätteet niin keittiöstä kuin muualtakin päiväkodista, ja tyhjennys puolestaan hoituu vaivattomasti lastauslaiturin kautta.

Keittiön läheisyydestä löytyvät avarat ja valoist yhteiskäytön tilat, joiden muodostama kokonaisuutta voisi kutsua tämän päiväkodin sydämeksi. Näihin tiloihin johtava pääsisäänkäynti Rajasaarentien puolelta on helposti saavutettavissa ilta-käyttäjille. Heti sisäänkäynniltä avautuu näkymät lasten leikkipihalle ruokailutilan lomasta. Sali löytyy aivan sisäänkäynnin vierestä, ja se on tarvittaessa avattavissa ruokailutilan puolelle siirtoseinien avulla. Salin ja ruokailutilan läheisyydestä löytyy myös iltaikäyttäjille tarkoitettu siivouskomero sekä esteetön wc, joka on kuitenkin ruokailijoiden katseelta suojassa. Ruokailutilan toisessa kulmassa oleva kotikeittiönurkkaus mahdollistaa tarjoilujen järjestämisen myös ilta-aikaan. Nurkkauksen takana katseilta suojassa on astianpalautus- ja käsienpesupiste, ja lähellä keittiön ovea ruoan tarjoilulinjasto. Ruoka on helppoa kuljettaa keittiöstä myös pienten lasten toiminta-alueille, jotka niin ikään sijaitsevat lähellä keittiötä alakerran kaakkoissiivessä.

Kuva 8. Kuva päiväkodin alakerran yhteiskäyttöalueista. (Viitanen 2021)

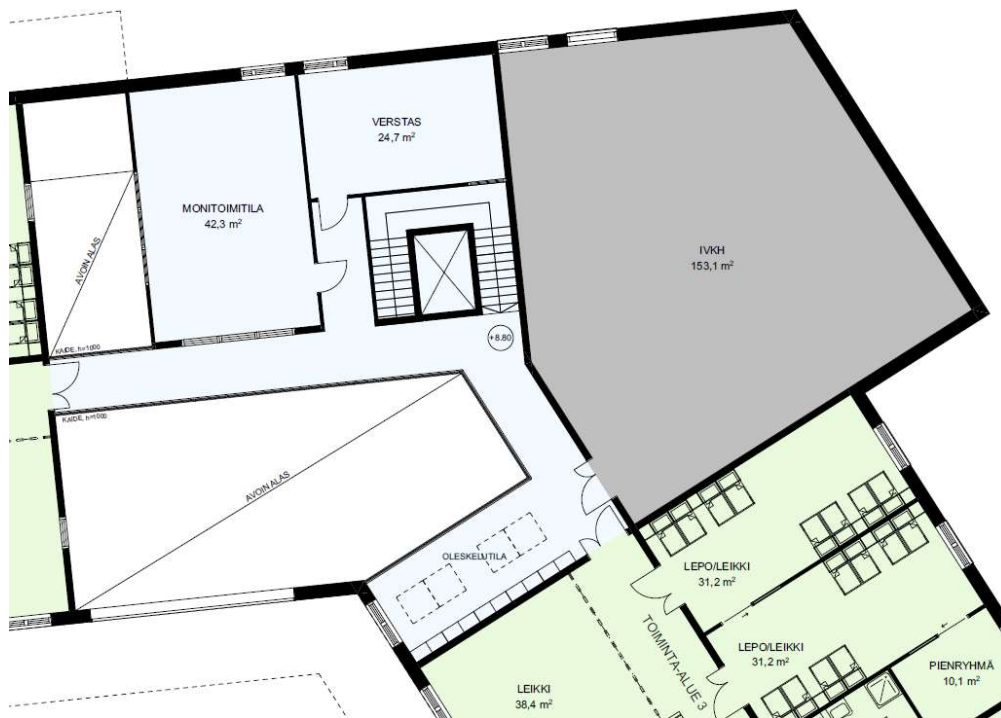
Alakerran länsisiivestä puolestaan löytyy henkilökunnan tilat sekä runsaasti ulkoa päin saavutettavaa pyörä- ja vaunupysäköintitilaa. Myös henkilökunnan sisäänkäynti on rakennuksen länsipäädyssä henkilökunnalle tarkoitetun lukitun pyöräpysäköintialueen vieressä. Tätä kautta pääsee helposti henkilökunnan sosiaalitoimistoihin, jotka sijaitsevat väestönsuojassa. Väestönsuojan vieressä on teknisiä tiloja, joihin on käynti kadun puolelta. Käytävän toisella puolella taas on työ- ja toimistotilaa, joista on hyvät näkymät lasten leikkihallille. Toimistoon on mahdollista siirtyä myös suoraan ruokailutilan puolelta.

Kuva 9. Kuva päiväkodin alakerran länsisiivestä. (Viitanen 2021)

Päiväkodin yläkerrassa on sekä länsi- että kaakkoissiivessä lasten kotialueita. Näiden väliin muodostuu alue, jossa kulkee käytävä, jota voisi kutsua kävelysillaksi. Käytävän ympärillä nimittäin on avointa tilaa ja näkymiä alakerran ruokailutilaan sekä aulaan. Tämä ratkaisu tekeekin yhteiskäytön tiloista erityisen avaria ja valoisia. Kävelysillan pohjoispuolelta on käynnit lasten monitoimitiloihin sekä

iv-konehuoneeseen. Monitoimitiloissa sekä aulan korkeaan tilaan rajoittuvissa lasten kotialueen tiloissa on sisäikkunoita, joiden kautta lasten on mielenkiintoista tutkailla, mitä aulassa tapahtuu. Lisäksi nämä tietysti lisäävät pohjoispuolen tilojen valonsaantia. Kotikeittiönurkkauksen ja astianpalautuspisteen yläpuolelle muodostuu kävelysillan jatkeeksi pieni oleskelutila, jota voisi käyttää esimerkiksi lukunurkkauksena ainakin, jos tilaan haluttaisiin rakentaa seinät liiallisen melun minimoimiseksi.

Kuva 10. Kuva yläkerran kotialueiden väliin jäävästä alueesta. (Viitanen 2021)

4.2.4 Julkisivut

Rakennuksen julkisivuja aloin suunnittelemaan tarkemmin, kun sain sisätilat suurin piirtein valmiiksi. Ikkunoiden ja ovien paikat toki määräytyivät melko pitkälti sisätilojen perusteella, joten itse julkisivusommittelu oli melko pienten yksityiskoh- tien, kuten esimerkiksi ikkunapuitteiden paikkojen sekä värityksen säätämistä tie- tenkin kattomaailmaa unohtamatta. Katossa huomioon tuli ottaa sinne sijoitetta- vat aurinkopaneelit sekä niiden optimaalinen suuntaus. Tämä ei koitunut tapauk- sessani haastavaksi asiaksi, sillä olin alun perinkin ajatellut tehdä lapekaton,

jossa yksi lape on sopivasti suoraan etelään päin kallellaan. Paria erilaista harjakattoa ja aumakattoa kokeiltuani totesin, että paras vaihtoehto on tehdä epäsymmetrinen harjakatto. Se näyttää modernilta ja tukee samalla rakennuksen muotokieltä.

Minulle oli heti alusta alkaen selvää, että haluaisin käyttää päiväkodin julkisivuissa samoja värejä kuin huvila Bråvallassa – vaaleankeltaista ja valkoista. Kun sain idean pihalle kuisteilta laskeutuvista portaista, tiesin että haluan korostaa niitä keltaisella värillä. Ne ovat melko voimakkaat elementit rakennuksen ulkonäössä, mutta toisaalta lapsille suunnattu rakennus saakin mielestäni näyttää leikkisältä. Pääsisäänkäyntiä korostaakseni lisäsin samaa keltaista myös sitä ympäröivään katokseen. Koillisjulkisivun pitkä seinä näytti hieman orvolta kokonaan valkoiseksi rapattuna, joten sain idean lisätä keltaisia tehostelevyjä myös joidenkin ikkunoiden välille. Tämä tasapainottaa kokonaisuutta, ja lopputulos on mielestäni kokonaisuudessaan onnistunut; mikään asia ei pistä julkisivuissa silmään huonolla tavalla.

Kuva 11. Päiväkodin julkisivupiirustukset. (Viitanen 2021)

4.2.5 Piha

Aloin suunnitella päiväkodin pihaa vasta sen jälkeen, kun olin saanut suunniteltua rakennuksen ja sen sisätilat mieleisikseni. Jälkeen päin ajateltuna rakennuksen suunnittelemisen vieminen niin pitkälle ilman, että olin lähes ollenkaan kiinnittänyt huomiota pihaan, oli virhe. Toki olin noudattanut rajoja, joihin rakennus tuli tontilla sovittaa, mutta pihan toimintojen kannalta ratkaisuni ei välttämättä ollut paras mahdollinen. Ongelmaksi muodostuivat etenkin pelastustiet, jotka vievät yllättävän paljon tilaa pelastusajoneuvon pysähtymislevikkeineen sekä leveine kääntösäteineen. Lopulta jouduinkin sijoittamaan pelastustien kulkemaan huvila Bråvallan tontin läpi, mikä ei tietysti ole ensisijaisesti toivottava, mutta varmasti silti hyväksyttävissä oleva ratkaisu. Ainoa toinen vaihtoehto pelastusteiden järjestyttämiseksi olisi ollut itse rakennuksen muokkaaminen runsaalla kädellä, mutta aikataulun puitteissa se ei ollut enää mahdollista. Pienillä viilauksilla sainkin onneksi lopulta pihan jäsenneltyä ainakin itseäni miellyttäväksi.

Kuva 12. Kuva päiväkodin pihajärjestelyistä. (Viitanen 2021)

Päiväkotiin tulijoiden on helppo jättää pyörät ja vaunut rakennukseen integroituun varastoon ennen päiväkodin leikkipihalle saapumista. Sisääntulopihan yhteydessä on myös pelikenttä, jossa lapset voivat pelaila odotellessaan vanhempia hakemaan heitä päivän päätteeksi. Varsinainen leikkipiha on rajattu tontilta erikseen aidalla. Pihan läpi kulkee polku, joka johtaa Sibeliuspuistoon, ja jota kautta päiväkodille voi myös saapua jalan tai pyörällä.

Päiväkodin eteläseinustalla on runsaasti sadesuojaa niin ihmisiä kuin rattaitakin varten. Myös lasten ulkovälinevarastot löytyvät näiden katosten alta, joten erillisiä piharakennuksia ei tarvita ja pihan huoltotyöt voidaan suorittaa ongelmitta. Katettujen portaiden alle jäävät tilat voidaan myös hyödyntää lisävarastotiloina.

Päiväkodin kaakkoispäädyn puolella on aidattu pienten lasten piha. Kaikille pihan käyttäjille tarkoitettu ulko-wc-tila on lasten märkäeteisessä alakerran toiminta-alueella. Vaikka tämä alakerran toiminta-alue on ensisijaisesti pienten lasten käyttöön tarkoitettu, on sinne helppo kulku pienten lasten pihan lisäksi myös muulta pihalta lasitetun kuistin kautta.

4.2.6 Esteettömyys kilpailuehdotuksessa

Kilpailuun palautettavassa aineistossa on käytännössä mahdotonta esittää, kuinka tarkasti esteettömyys voidaan huomioida esimerkiksi ulkokalusteiden väriyksessä tai kaikkien sisätilojen yksityiskohdissa, sillä havainnekuvia palautetaan kilpailuun ainoastaan kaksi. Tässä osiossa keskitytäänkin kilpailuehdotuksen esteettömyysratkaisuihin siltä osin, kun ne voidaan lukea kilpailuun tuotetusta materiaalista.

Kilpailuehdotuksen massiiviset porraselementit nähdessään ei ensimmäisenä tule mieleen, että rakennus olisi suunniteltu nimenomaan esteettömyyttä silmällä pitäen. Rakennuksessa on kuitenkin neljä esteetöntä sisäänkäyntiä, joista yksi leikkipihan puolella, josta pyörätuolia käyttävä lapsi voi mennä sisään ja hissiä apua käyttäen päästä yläkertaan oman ryhmänsä tiloihin. Aulassa sijaitseva esteetön wc on suunniteltu niin, että wc-istuimelle on mahdollista siirtyä pyörätuolista kummalta puolelta istuinta tahansa.

Korkean aulan ja ruokailutilan akustiikka on huomioitu katosta roikkuvilla akustiikkalevyillä sekä seinän akustiikkataideteoksella (kuva 14). Tällä tavalla akustikan voi ottaa huomioon tyylikkäästi ja jopa taiteellisena elementtinä. Ruokailutilan lattialla ja sitä ympäröivällä käytävällä on värityksessä kontrastiero, joka auttaa näkörajoitteisia tilan hahmottamisessa. Käytävät ovat rakennuksessa 1800 mm leveitä, joten niillä mahtuu kulkemaan ongelmitta ja tarvittaessa kaksi pyörätuolia mahtuu ohittamaan toisensa.

Rakennuksen ikkunat on sijoitettu tarpeeksi matalalle, jotta lapset näkevät niistä ulos. Keltainen tehosteväri julkisivuissa sisäänkäyntien kohdalla puolestaan auttaa näkörajoitteisia löytämään sisäänkäynneille. Pihan porraselementtien alle jäävä tila on hyödynnetty osin varastona ja osin kulkutilana. Koska kulkutila on yli 2000 mm korkea jokaisesta kohdasta, ei päänlyöntivaaraa portaiden alla synny.

4.2.7 Viimeistely

Kun olin saanut itse suunnitteluosuuden tehtyä, aloin viimeistelemään piirustuksia, kokoamaan palautettavia plansseja ja tekemään havainnekuvia. Kilpailuun tuli palauttaa 8 planssia, joiden taitto oli tarkasti ennalta määritelty. Tämä nopeutti osaltaan planssien kokoamista, kun kuvien asettelua ei tarvinnut pohtia itse.

Kilpailuun tuli palauttaa kaksi havainnekuvaa; toinen ulkoa, jossa kilpailuehdotus tuli sovittaa kuvaupotuksena liitteenä annettuun viistoilmakuvaan ja toinen sisätiloista vapaasti valitulta alueelta (Päiväkoti Taka-Töölössä -kilpailuohjelma, 2021). Ilmakuvaupotuksen takia päätin opetella käyttämään Lumion 11 -visualisointiohjelmaa, jossa kuvaupotus on helppo tehdä. Havainnekuvat syntyivätkin lopulta suhteellisen helposti ilman ongelmia. Lopullista kuvaupotusta muokkasinkin lisäksi Gimp 2-kuvanmuokkausohjelmalla. Parempi kuvankäsittelijä olisi varmasti saanut lopputuloksesta vielä aidomman näköisen, mutta olen silti suhteellisen tyytyväinen aikaansaannokseeni ottaen huomioon sen, etten ole juuri käyttänyt kuvanmuokkausohjelmia tai tehnyt kuvaupotusta aiemmin.

Kuva 13. Havainnekuva päiväkodista upotettuna vallitsevaan maisemaan. (Viitanen 2021)

Kuva 14. Havainnekuva ruokailutilasta. (Viitanen 2021)

5 POHDINTA

Ajatukseni päiväkotikilpailuun osallistumisesta osana opinnäytetyötä tuli tammi-kuun puolen välin paikkeilla. Syksyllä 2020 olimme osallistuneet Sara Hildenin taidemuseon arkkitehtuurikilpailuun koulun puolesta ryhmätyönä, joten kilpailujen periaatteet olivat tulleet jo tutuiksi. Kilpailuaineiston kokoaminen oli mielestäni mielenkiintoista syksyllä, joten halusin haastaa itseni ja nähdä, miten selviydyin samanmoisesta urakasta kokonaan yksin.

Aloitin opinnäytetyöhön liittyvän tiedonhaun ja raportin kirjoittamisen paria viikkoa ennen kilpailuohjelman julkistamista. Alun perin minun piti kirjoittaa sekä historia- että esteettömyysosio jo tuolloin, mutta lopulta sain ainoastaan historiaosion suurin piirtein valmiiksi ennen kilpailun alkua. Jälkikäteen ajateltuna hieman perusteellisempi pohjatyö etenkin esteettömyyden osalta olisi saattanut poikia vielä parempaan lopputulokseen kilpailun kannalta. Onneksi pysyin kuitenkin suunnittelun kannalta hyvin aikataulussa, ja sainkin kilpailuun palautettavat aineistot viilauksia vaille valmiiksi jo lähes kuukautta ennen palautuspäivää. Tämä oli erittäin positiivinen yllätys, sillä olin varautunut kirjoittamaan raporttia samanaikaisesti suunnitelmaa tehdessäni. Lopulta sain kuitenkin keskittyä ainoastaan raportin kirjoittamiseen kilpailuaineiston valmistuttua, mutta aikaa ei silti jäänyt tuhlattavaksi.

Opinnäytetyön teoriaosuuden kirjoittaminen osoittautui poikkeuksellisen haastavaksi runsaan lähdemateriaalin takia. Tietoa päivähoidon historiasta löytyy loputtomasti, ja oli hankalaa arvioida, mikä tiedosta on oleellista nimenomaan arkkitehtuurin kannalta. Jos saisin aloittaa koko projektin uudestaan alusta, valitsisin raporttiin ainoastaan yhden tutkimusaiheen, sillä pelkästään kilpailuehdotuksen tekemiseen kului todella paljon aikaa. Lisäksi historia ja esteettömyys ovat toisistaan irtonaisia aiheita, ja tästä syystä melko hankala sitoa yhteen raportissa. Tutkimus esteettömyydestä etenkin värivalintojen kannalta jäikin lopulta tiukan aikataulun puitteissa melko pintapuoliseksi, joten jatkotutkimusaiheeksi voisi sopia esimerkiksi tarkempi tutkimus värivalintojen vaikutuksesta esimerkiksi lasten tilakokemukseen ja keskittymiskykyyn.

LÄHTEET

Asetus lasten päivähoidosta. 16.03.1973/239.

Asetus rakennusasetuksen muuttamisesta 31.10.1973/791.

Helsingin kaupunki. 2020. Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa. Opas suunnittelijoille ja henkilökunnalle. PDF-tiedosto. Luettu 20.4.2021.
<https://www.hel.fi/static/hki4all/kirjasto/opas-esteettomyys-kouluissa-paivako-deissa.pdf>

Huhmo, V-P. 2017. Rakennuksen ominaispiirteiden selvitys. Hintan päiväkotii, Oulun kaupunki. Luettu 22.1.2021. <https://www.ouka.fi/documents/64220/18983876/Hintan+p%C3%A4iv%C3%A4koti/260f94e6-3cfc-43cc-a743-85a5aa06315e>

Hänninen, S-L & Valli, S. 1986. Suomen lastentarhatyön ja varhaiskasvatuksen historia. Keuruu: Otava.

Invalidiliitto ry. 2009. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. Opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle. PDF-tiedosto. Luettu 17.4.2021.
https://www.hel.fi/static/hki4all/eskeh/Esteettomyysopas_low.pdf

Kinnunen, J. 1985. Kajaanin lastentarhat vuosina 1914-1973. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita ja selosteita. Oulu: Oulun yliopisto.

Laki lasten päivähoidosta 19.01.1973/36.

Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta. 11.01.1985/28.

Myllymäki, P. 1984. Päiväkotii Pikkuprinssi. Arkkitehti 8/1984, 33.

Nordin, K. 1984. Lapsuuden tilat. Arkkitehti 8/1984, 16-21.

Päiväkotii Taka-Töölöön -kilpailuohjelma. PDF-tiedosto.

Saarinen, S. 2016. Rakennushistoriallinen selvitys. Koulukadun päiväkodit ja moderni päiväkotiiarkkitehtuuri Turussa 1970- ja 1980- luvuilla. Luettu 22.1.2021.
https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files//koulukadun_paivakodit_ja_moderni_paivakotiarkkitehtuuri_turussa_1970- ja_1980-luvuilla.pdf

Salminen, H & J. 1986. Lastentarhatoiminta – osa lapsuuden historiaa. Friedrich Fröbelin lastentarha-aate ja sen leviäminen Suomeen. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Jyväskylä: Gummerus Oy

Rakennustieto Oy. 1980. RT SH-20380. Päiväkodin toimitilojen suunnittelu. PDF-tiedosto. Luettu 15.4.2021.

Rakennustieto Oy. 2010. RT 96-11003. Päiväkotien suunnittelu. PDF-tiedosto. Luettu 18.4.2021.

Rakennustieto Oy. 2019. RT 103083. Päiväkotien suunnittelu. PDF-tiedosto.
Luettu 18.4.2021.

Varhaiskasvatuslaki 13.07.2018/540.

Välimäki, A-L. 1999. Lasten hoitopuu. Lasten päivähoitojärjestelmä Suomessa
1800- ja 1900-luvuilla. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

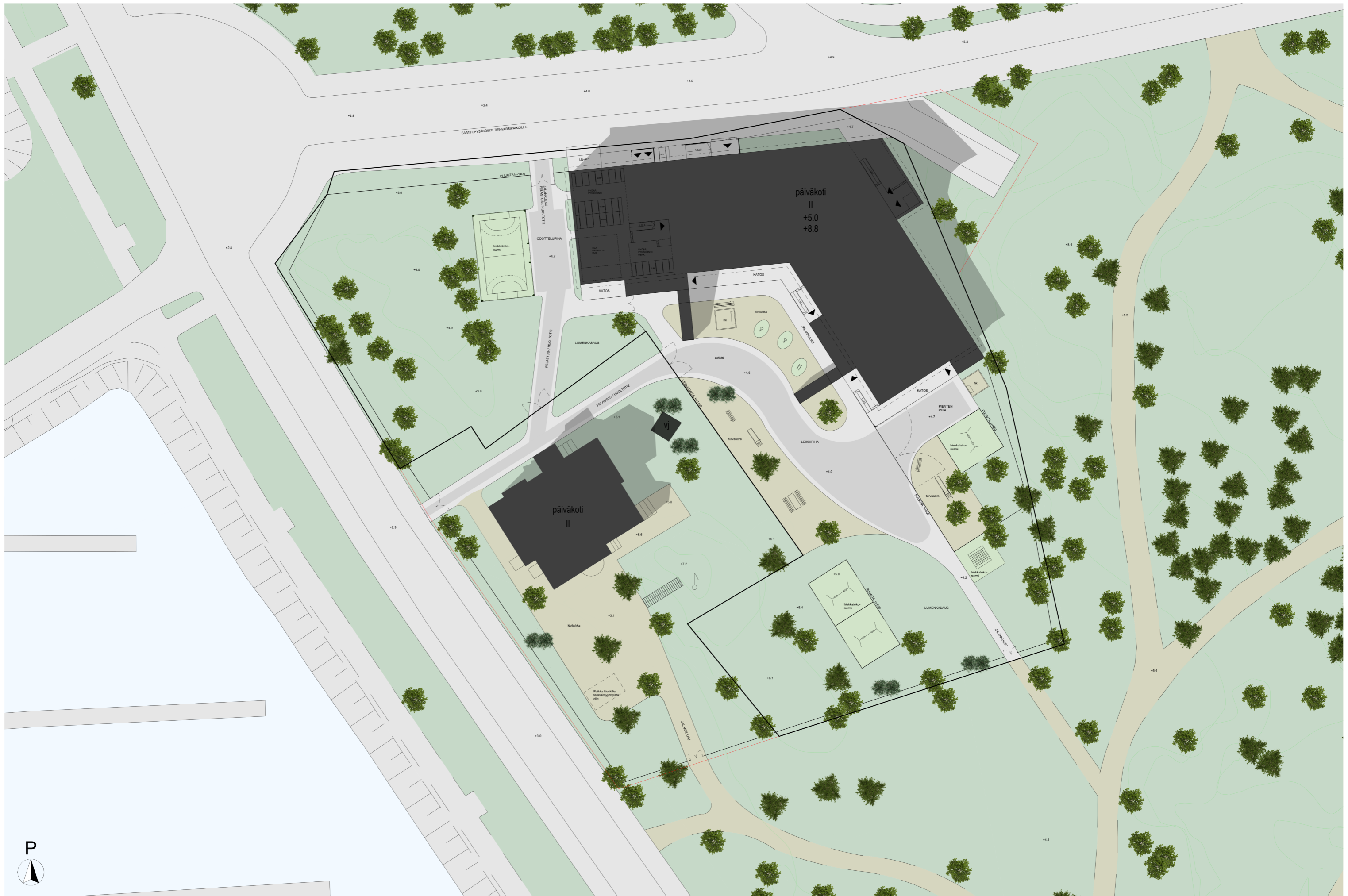
LIITTEET

Liite 1. Kilpailutyön planssit

LASTEN TOIMINTA-ALUEET

LASTEN YHTEISTILAT,
ASUKASKÄYTÖN TILAT

HENKILÖKUNTATILAT

TEKNISET TILAT

KYLMÄT ULKOTILAT

- PINTAMATERIAALIT JA VÄRIT:
 1. RAPPAUS, VALKOINEN
 2. JULKISIVULEVY, VAALEANKELTAINEN
 3. LASI, KIRKAS
 4. KATTOPELTI, MUSTA
 5. AURINKOPANEELIT

JULKISIVU ETELÄÄN 1:250

JULKISIVU LOUNAASEEN 1:250

JULKISIVU KOILLISEEN 1:250

JULKISIVU POHJOISEEN 1:250

Päiväkoti Kultahippu on tilavuudeltaan 9710 m³ suuruinen rakennus, joka istuu ympäristöönsä niin värityksensä kuin muotokielensäkin puolesta. Valkoiseksi rapattu ja vaaleankeltaisilla yksityiskohdilla (kultahipuilla) varustettu päiväkotitoiminta-alue luo harmonisen kokonaisuuden samankaltaisen värityksen omaavan huvila Brävallan kanssa. L-kirjaimen mallinen päiväkotitoiminta-alue on sijoitettu tontin koilliskulman muotoja muodostaen samalla suojaisan, mutta aurinkoisen leikkipihan lapsille. Leikkipiha puolelle yläkerrasta laskeutuvat katetut porrastelementit luovat leikkisää ilmettä rakennukselle ja lisäksi leikkimahdollisuuksia lapsille.

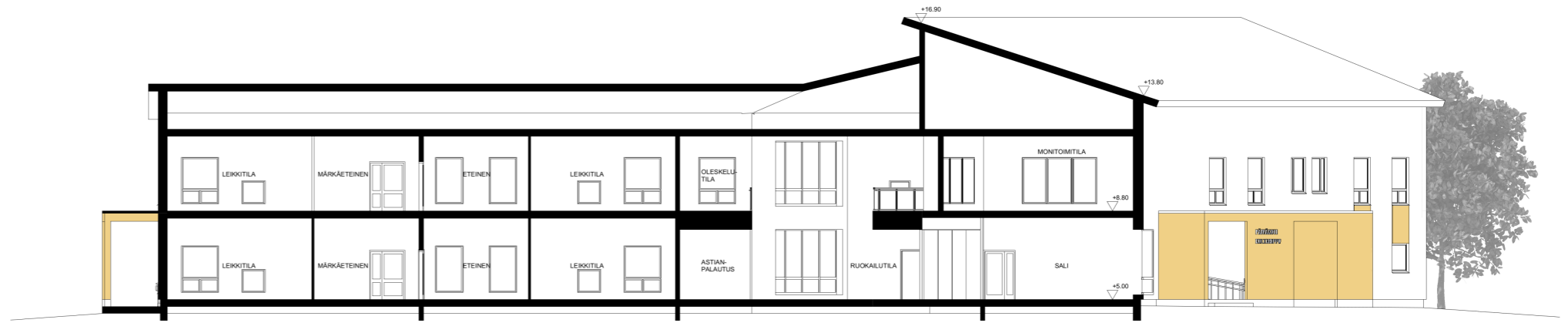
Lasten kuusi toiminta-aluetta on sijoitettu rakennukseen pareittain - kaksi kahden ryhmän tilaa yläkertaan rakennuksen molempiin siipiin ja yksi alakerran kaakkoissiipeen. Alakerran toiminta-alueet on tarkoitettu ensisijaisesti pienemmille lapsille. Alakerran länsisiivestä puolestaan löytyvät henkilökunnan tilat, teknisiä tiloja, väestönsuoja sekä reilusti ulkopäin saavutettavissa olevaa pyörä- ja vaunupysäköintitilaa. Koska pysäköinti- sekä ulkovarastotilat on integroitu rakennukseen, on koko rakennuksen bruttopinta-ala yhteensä 2400 m², josta hyötyalaa 1330 m². Kaikkien lasten yhteistilat on sijoitettu rakennuksen siipien väliin jäävälle keskeiselle alueelle. Tällä tavalla jokaiselta kuudelta toiminta-alueelta on lyhyt matka yhteistiloihin ja lisäksi turha läpikulku minimoitu.

Lasten toiminta-alueet ovat keskenään samanlaisia. Kuistit sekä märkäeteiset ovat kahden ryhmän yhteisiä tiloja. Varsinaiset yhden ryhmän toiminta-alueet koostuvat yhdestä isosta leikkitalasta, kahdesta lepoon ja leikkiin tarkoitettu tilasta sekä yhdestä pienryhmätilasta. Lepoon tarkoitettuja tiloja on sijoitettu rakennuksen varjoisemmalle puolelle ja vierekkäin, jolloin nukkuvia lapsia on helppo vahtia. Isommat leikkitalat puolestaan ovat rakennuksen eteläpuolella, ja niistä on näkymiä lasten omalle leikkipihalle. Nämä leikkitalat ovat käytävillä avoimia, mutta siirtoseinät mahdollistavat myös tilojen rajaamisen.

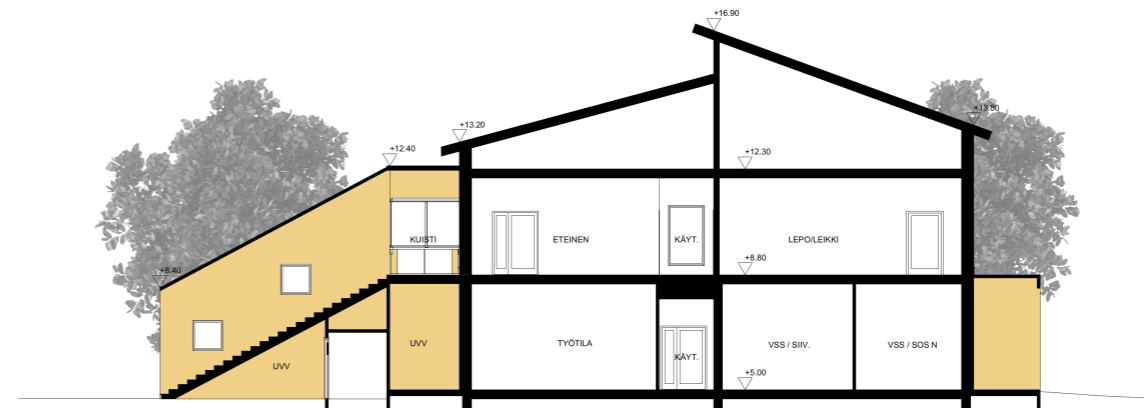
Rakennuksen pääsisäänkäynti sijaistee Rajasaaren tien puolella, joten se on helposti saavutettavissa myös iltakäyttäjille. Heti sisäänkäynniltä avautuu näkymät lasten leikkipihalle ruokailutilan lomasta. Sali löytyy aivan sisäänkäynnin vierestä, ja se on tarvittaessa avattavissa ruokailutilan puolelle. Ruokailutilan kulmassa oleva kotikeittiönurkkaus mahdollistaa tarjoilujen järjestämisen myös ilta-aikaan. Kuumennuskeittiö rakennuksen koilliskulmassa on kätevästi lähellä sekä ruokailutilaa että pienten lasten toiminta-alueita. Keittiön vieressä oleva jätevarasto on läpikuljettava, joten sinne on helppoa tuoda jätteet niin keittiöstä kuin muualtakin päiväkodista, ja tyhjennys puolestaan hoituu vaivattomasti keittiön lastauslaiturin kautta.

Huoltoliikenne tapahtuu siis tontin koilliskulmasta, jossa kuorma-auton on mahdollista peruuttaa suoraan keittiön ja jätehuoneen ovien eteen lastauslaiturille. Kulku päiväkodin piha-alueelle on rakennuksen länsipäädyin vierestä, joten huolto- ja jalankulkuliikenne ovat hyvin erillä toisistaan. Päiväkotiin tulijoiden on helppo jättää pyörät ja vaunut rakennukseen integroituun varastoon ennen päiväkodin leikkipihaan saapumista. Päiväkodin eteläseinustalla on runsaasti sadesuojaa niin ihmisille kuin rattaitakin varten. Myös lasten ulkoviivasto löytyvät näiden katosten alta, joten erillisiä piharakennuksia ei tarvita ja pihan huoltotyöt voidaan suorittaa ongelmitta. Päiväkodin kaakkoispäädyin puolella on pienten lasten piha. Kaikille pihan käyttäjille tarkoitettu ulko-wc-tila on lasten märkäeteisessä alakerran toiminta-alueella, jonne on kulku sekä pienten että isompien lasten pihalta kuistin kautta.

Pihalta on hyvät yhteydet puistoon niin päiväkodin kuin huvila Brävallankin tonttien osalta. Huvilan pihalle on lisätty porrasyhteys alapihalta yläpihalle käytettävyyden parantamiseksi. Päiväkodin pihan pelastustie kulkee huvila Brävallan tontin kautta kuitenkin vahingoittamatta vanhaa huvilapuutarhaa.

LEIKKAUS A-A 1:250

LEIKKAUS B-B 1:250